

Brh a Lík VLADIMÍR FERKO Brhlica s makovosivými pierkami od ľaku pritajila dych a mocne sa pritisla ku kmeňu starej vrby. Pozdalo sa jej, že jastrab sa ženie priamo na ňu. Už-už sa chcela prešchnúť pod konár, keď pobadala, že dravec zazrel

väčšiu korisť. Zapísknutie, škrek, a brhlica vedela, že ďatľa už niet.

Ba ozaj, koho zlapil, hádala. Samčeka alebo samičku? Ak skántril samca, ďatlica si nájde iného suseda. Ak ďatlicu...

Zlietla brhlica pod brezu a zreteľne vidí — zhynula ďatlica. Brnk — vyletela na brezu, z brezy na borovicu, z borovice na osiku, čo sa jej lístie trasie aj v najmenšom vetríku. A po osike frnk hore pňom, crnk dolu pňom, jedno očko hľadá na jednu stranu, či tam nie je ďateľ, druhé očko hľadá na druhú stranu, či nie je tam, ale po ďatľovi ani chýru. Keď videl, čo sa stalo, uletel, aby sa viac nevrátil.

Frnk, brnk, crnk — už bola brhlica v jeho hniezde. Od prekvapenia si mohla oči vyočiť. Taký byt! Tu je miesta! A v dobrom dreve! A na slnečnej strane! Priamo pod hrubým konárom. Zacloní aj zakryje proti dažďu. Ej, či tu len bude brhlíčatám sveta žiť!

Keď brhlík priletel, zobáčikom mu ukázala kôpku peria, biele, čierne a sem-tam aj červené. „Samček odletel,“ zamávala krídelkom k hore.

„Nevráti sa? Veď je to jeho byt. Čo sa len na ňom narobil!“

Brhlica sa naježila. Ona vraj čoskoro znesie prvé vajíčko, hniezdo treba vystlať.

„Hybaj po kôru!“ tenko zapískla na svojej písťalôčke.

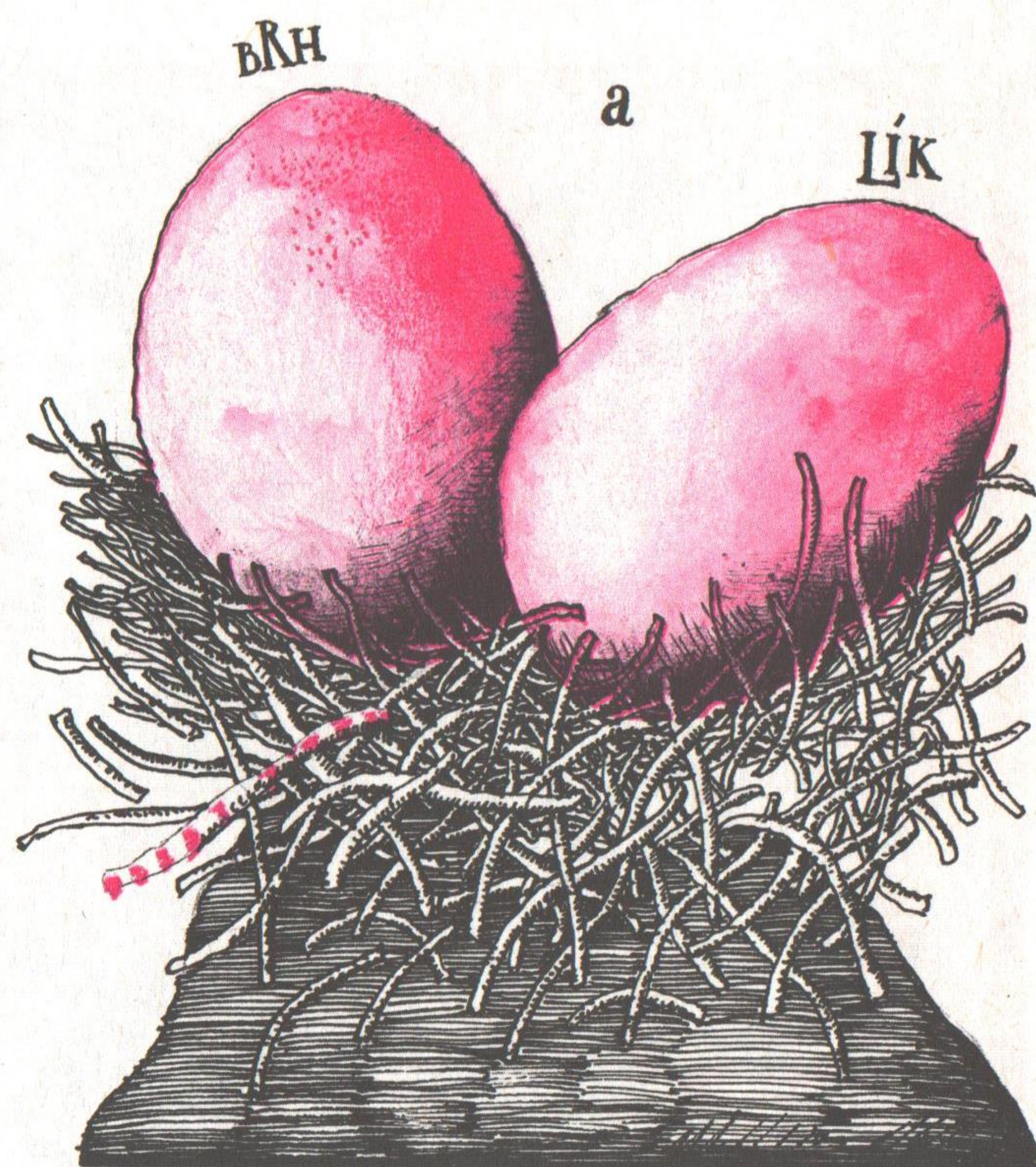
Brhlík si pomyslel svoje, ale odletel k borovici a začal z nej vytesávať šupinky do hniezda. Keď sa vrátil, brhlica ho neprivilala, nepochválila, že vybral peknú suchú kôru, plnú živичnej vône. Nuž len vystielal, vystielal, znášal kôru na dno dutiny.

Na šupinách borovicovej kôry sa o chvíľu bledučko zelenalo hnedasto krôpkaté vajíčko. Brhlík sa mu veľmi potešil a zľahka sa ho

dotkol zobáčikom. Radoval sa, že sa do hniezda poľahky vojde všetkých osem vajíčok, ktoré brhlica mala znieť.

Ibaže samička nezniesla osem vajíčok, nezniesla ani sedem, šesť, či päť, ale len dve. Viac ani jedno. Darmo brhlíky čakali, vyčkávali. A raz, keď spáchol jarný dažď a nad dolinou sa preklenula dúha, brhlica si sadla na vajíčka a povedala.

„Počuj, brheľ! Chytrý sa do roboty! Byť parádny, ale ten vchod! Veď sa sem môže vrútiť ďatlisko, žlna alebo nebodaj krakľa. Otvor nech je akurát pre mňa.“

Brhlík odletel. V koľaji sa napil vody, tam si aj našiel pevnú žltkastú hlinu. Odštipkával z nej hrudky-tehličky, brnk, brnk, už je na osike a muruje ako skúsený majster.

Po dvoch týždňoch brhlica vysedela dve brhlíčatá. Malé ružové drobčky v sivastom

páperí, s dvoma ligotavými očkami-hrčkami. Z drobnej hlávky trčal zobák a ten sa len otváral a otváral. Tatko s mamkou frngali s hmyzom a napchávali hladné zobáčiky.

Brhlíčatám čoskoro vypučali brčká, onedlho to už veru neboli holúšatá, ale zvedavé hladné vtáčiky. Spolu sedeli vedľa seba, Brh napravo, Lík naľavo. Vedno hľadeli na jasnú okrúhlu dieru, do ktorej prilietal tieň. Dobrý tieň. Raz sa zmenil na mamku brhlicu, raz na tatka brhliaka.

„Milá moja,“ riekol po čase brhlík brhlici. „Brh aj Lík by už mali vyletieť z hniezda. Treba sa im učiť. Musia chodiť do školy.“

„Do akej?“ zašvitoril Brh.

„Do akej?“ zašvitoril Lík.

„Do riadnej,“ odvetil brhliak. „Budete sa v nej učiť šplhať. Najprv hore pňom, potom dolu pňom. Rovno, šikmo aj krútivo.“

„Aj dolu hlavou?“ zašvitoril Brh.

„Aj dolu hlavou?“ zašvitoril Lík.

„Isteže! Každý vták je v dačom najlepši. Šplhať sa dolu hlavou nevie nijaký ďateľ, ba ani kôrovník dlhoprstý.“

„A čo sa ešte budeme učiť?“ zašvitoril Brh.

„A čo sa ešte budeme učiť?“ zašvitoril Lík.

„Lietañ, hvízdať, hľadať hmyz, hľadať miesto na hniezdenie, murovať hniezdo, robiť si komôrky na zásoby, ukladať do nich semená.“

„Čo je to semená?“ zašvitoril Brh.

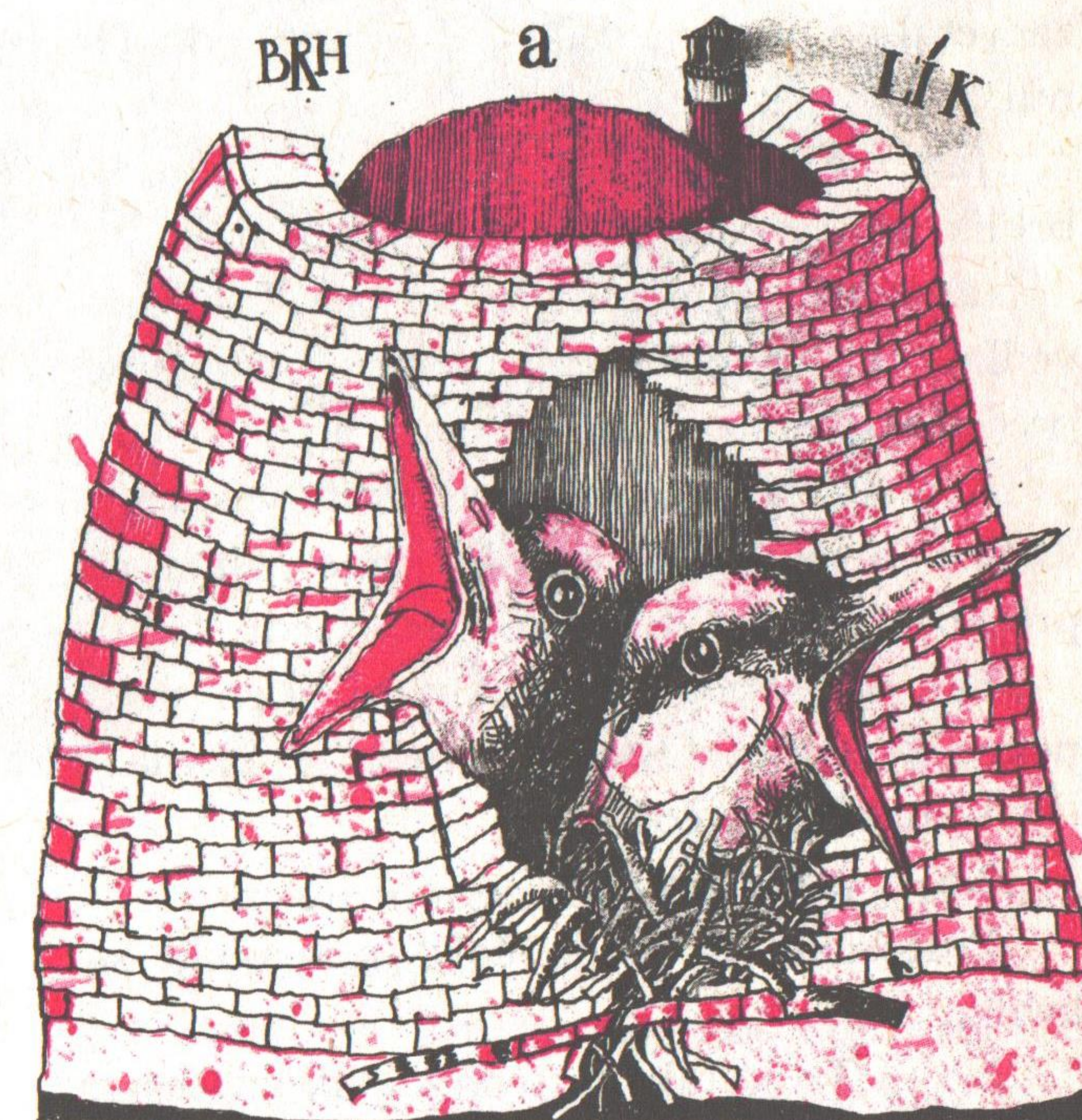
„Čo je to semená?“ zašvitoril Lík.

„Príde zima, mráz, sneh. Všetka lietač zmizne. Zima je pre brhlíka zlý čas. Kým je pekne, treba urobiť zásobu semienok. Keď príde metelica, už bude neskoro.“

„Čo ich plašíš, brheľ jeden!“ ozvala sa brhlica. „Nevravím, že by sa deti nemali učiť, ale času majú dosť. Nech si užijú mladosti. Vari sa už o ne nevieme postarať?“

„Vieme, vieme, ale nastal čas, keď im treba vyletieť z hniezda. Lietañ na vlastných krídlach.“

„Dve brhlíčatá, dajsamisvete! Tie veru poľahky vychováme!“

Tak sa stalo, čo sa stať nemalo. Kým sa iné brhlíčatá už vedeli šplhať hore i dolu hlavou a poznali už aspoň deväť stromov a deväť kríkov, brhlíčatá v osikovom hniezde tučneli a tučneli.

„Tví, tví,“ tvíkotali brhlíčatá zo susedstva, „pozrite sa, aké sú nemotorné!“

„Cvet, cvet,“ zacvetala brhlica. „Ako sme začali, tak aj dokončíme.“

Brhlík však potajomky naučil synov: „Pozri, Brh! Pozri, Lík! Toto je pavúk. Takto, aha, ho treba zobnúť.“

„Načo?“ ozval sa Brh. „Či nám mamka nedonesie väčšieho?“

„Načo?“ ozval sa Lík. „Či nám mamka nedonesie väčšieho?“

„A či nevidíte, že iné brhlíky už lietajú a samy sa živia?“ dohovárať im brhlík.

„Cvet, cvet, ale my máme zajtra skúšky,“ zacvetal po prvý raz Brh. „Musíme si odpočívnuť.“

„Cvet, cvet, ale my máme zajtra skúšky,“ zacvetal po prvý raz Lík. „Musíme si odpočívnuť.“

„Jar nie je na odpočívanie,“ zlostil sa brhlík, ale synovia sa už oňho neobzreli.

Na druhý deň usadila brhlica brhlíčatá vedľa seba, zobákom jednému i druhému prečesala pierka a očistila pazúriky.

„A či sa už samy ani obriadiť nevedia?“ skríkol brhlík. „Radšej by sme ich mali preskúšať, či nás do hanby neprivedú.“

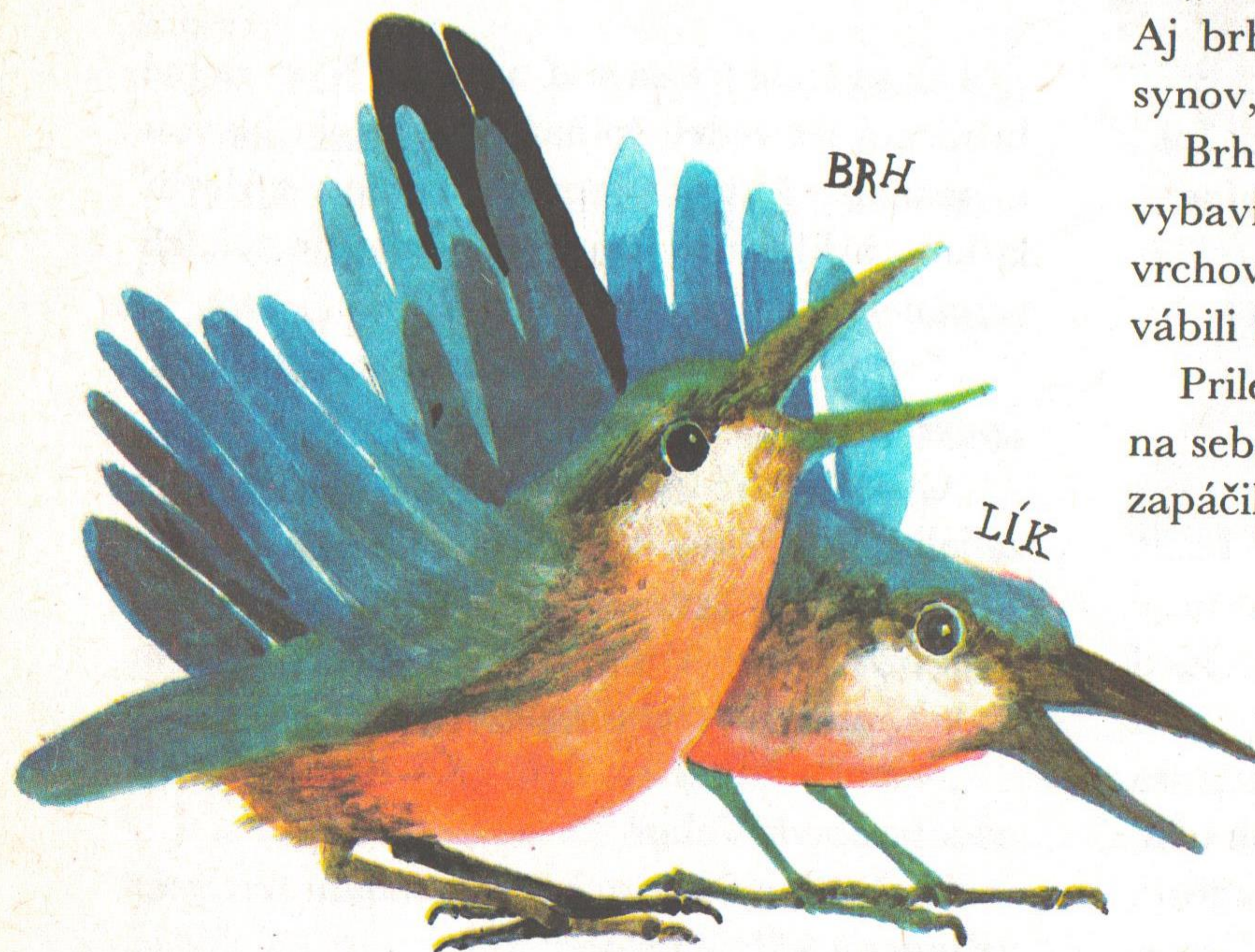
„Len sa neboj, ty strakopud! Len nech pekne vyzerajú! Ostatné som už vybavila.“

„Vybavila? A čo?“

„No... protekciu.“

„Protekciu? A to je čo?“ rozpajedil sa brhlík.

„No... To je také... teda... tak... vieš...“

BRH

LÍK

Prídu tam — prídu. Sadnú si — sadnú. A profesor sa spýta: „A kde ste sa uliahli, bratia brhlíci?“ A oni povedia: „V osike. Vo vilovej štvrti. Ďateľ nám zanechal v teste. A ešte sa ich spýta. „Akože sa vám žije na svete, bratia brhlíci?“ A naši synovia povedia: „Ohromne.“ A už bude na vysvedčení jednotka zo stromovedy, zdravotvedy, hmyzovedy, murárovedy, telovedy... Zo všetkého.“

„A keď im profesor rozkáže, aby našli borovicu a našúpali z jej kôry šupiniak... Čo ak si ju pomýlia s jelšou? Z tej nič nenašúpu!“

„Ty si vari blázon! Na to sa ich nik spytovať nebude. Rok je dlhý, času dost! Čo nestihli, doučia sa. Ak nebudú stačiť, nájdeme niekoho.“

„Aj my si nájdeme!“ zašvitorili Brh a Lík naraz.

„A kohože?“

„Brhlíčky,“ odvetil Brh a Lík ako jedným hlasom.

„Tak zavčasu?“ načisto zmeravel brhlík. Aj brhlíčka stratila reč. Meravo hľadela na synov, akoby ju stromová užovka uriekla.

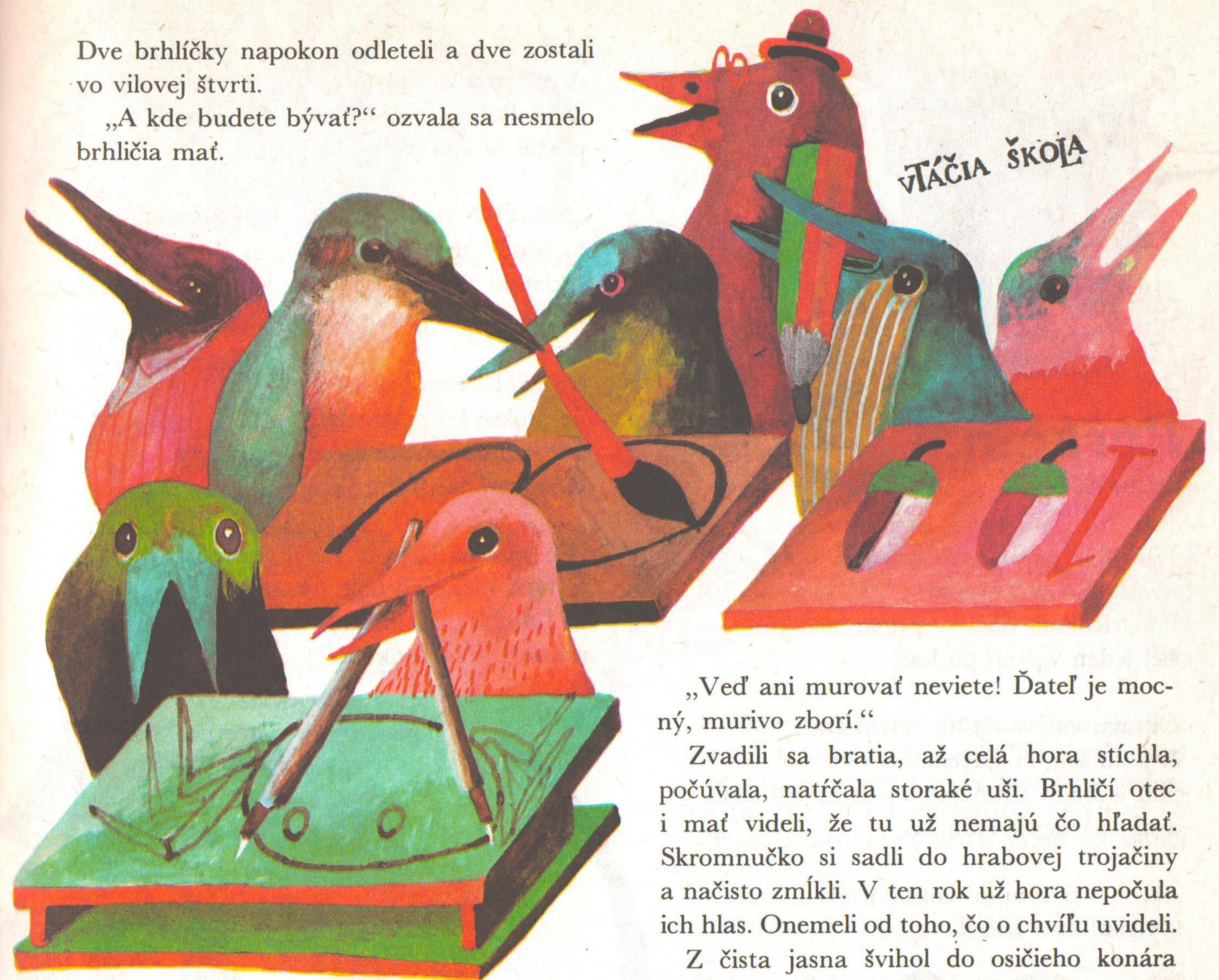
Brh a Lík na skúšky nešli. Mama to vybaví, povedali si a vyleteli, ako vedeli, do vrchovcov stromov. Tam potom hvízdavo vábili mladé brhlíčky.

Prileteli štyri. Brh a Lík si dlho vyberali, aj na seba krivým okom zazerali, lebo Brhovi sa zapáčila práve tá, ktorá sa pozdala aj Líkovi.

Dve brhlíčky napokon odleteli a dve zostali vo vilovej štvrti.

„A kde budete bývať?“ ozvala sa nespelo brhlíčia mať.

„Veď ani murovať neviete! Ďateľ je mocný, murivo zborí.“

Zvadili sa bratia, až celá hora stíchla, počúvala, natrčala storaké uši. Brhlíci otec i mať videli, že tu už nemajú čo hľadať. Skromnučko si sadli do hrabovej trojačiny a načisto zmlkli. V ten rok už hora nepočula ich hlas. Onemeli od toho, čo o chvíľu uvideli.

Z čista jasna švihol do osičieho konára krahulec. Mladé brhlíčky ťuch, frnk, brnk — a už ich nebolo. Brh a Lík sa ťarbavo zdvihli na krídla, ale ďaleko nezaleteli. Nevedeli ani len to, že v nebezpečenstve sa musia ihneď oddeliť. Krahulec ich v letku schvatol oboch.

„Kik, kik,“ zavolať a letel na vysoký smrek k svojmu hniezdu vystlanému srnčou a zajáčou srstou. Krahulčica ho už čakala.

„Dvoch brhlíkov naraz?“ vítala ho. „A takých mladých? Ty si veľký lovec!“

„Ja som veľký lovec!“ našuchoril si krahulec perie a hrdo vyletel na najvyšší konár.

„Kde? Ja tu, kde som sa z vajíčka vyklul,“ vyhlásil Brh.

„Omyl, kamarát! Tu budem ja!“ vyhlásil Lík.

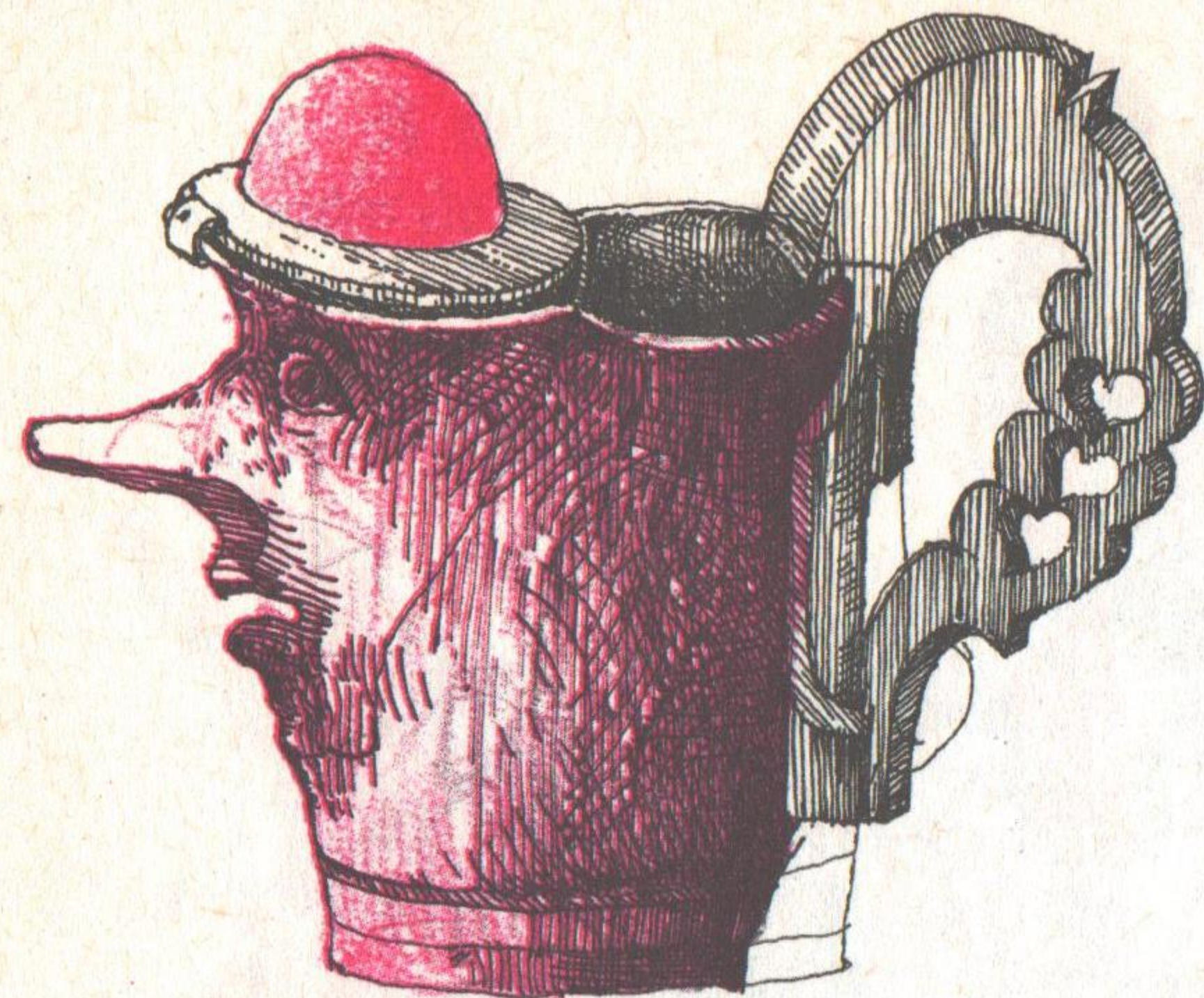
„Nasťahuj sa do iného hniezda!“ kričal Brh.

„Či je to len tak, nasťahovať sa do cudzieho hniezda?“ zalamoval krídlami otec brhlík.

„A prečo nie? Keď tam prídeme, tak tam budeme!“ volali bratia.

„Vypráši, vydatlí vás stadiaľ dateľ!“

„Dieru zmenšíme, zamurujeme!“

Peráčina

MILAN RÚFUS

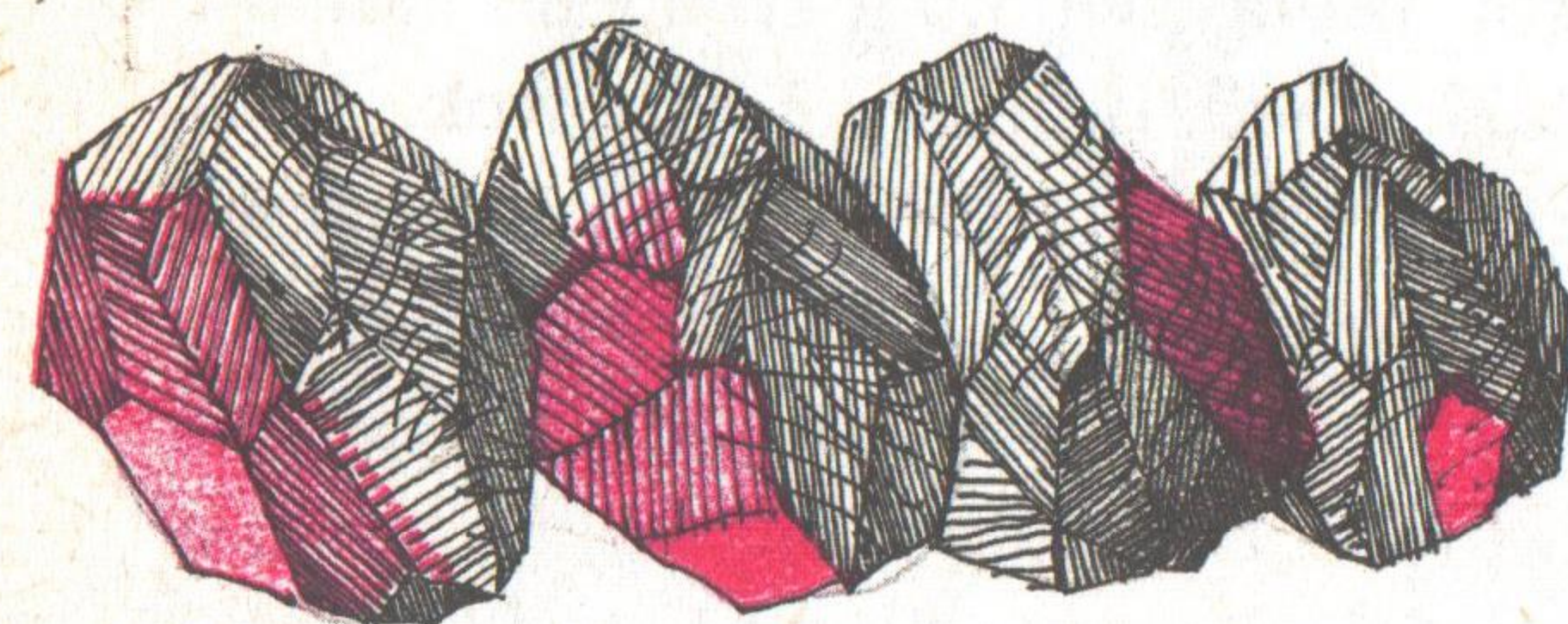
Viem jeden príbeh, moja milovaná.

Nechže ho vánok roznesie:

Prostriedkom noci — práve bolo Jána —
šiel jeden valach po lese.

Odrazu vidí — či ho vari máta,
či je to sen, či zjavenie? —
pod jedným stromom svietiť hrudy zlata
a najvzácnejšie kamene.

Ako ten potom do koliby letel!
„Poklad som našiel, valasi!

Vstávajúte hore, neobanujete!
Len sa tak blýska. Na časy.

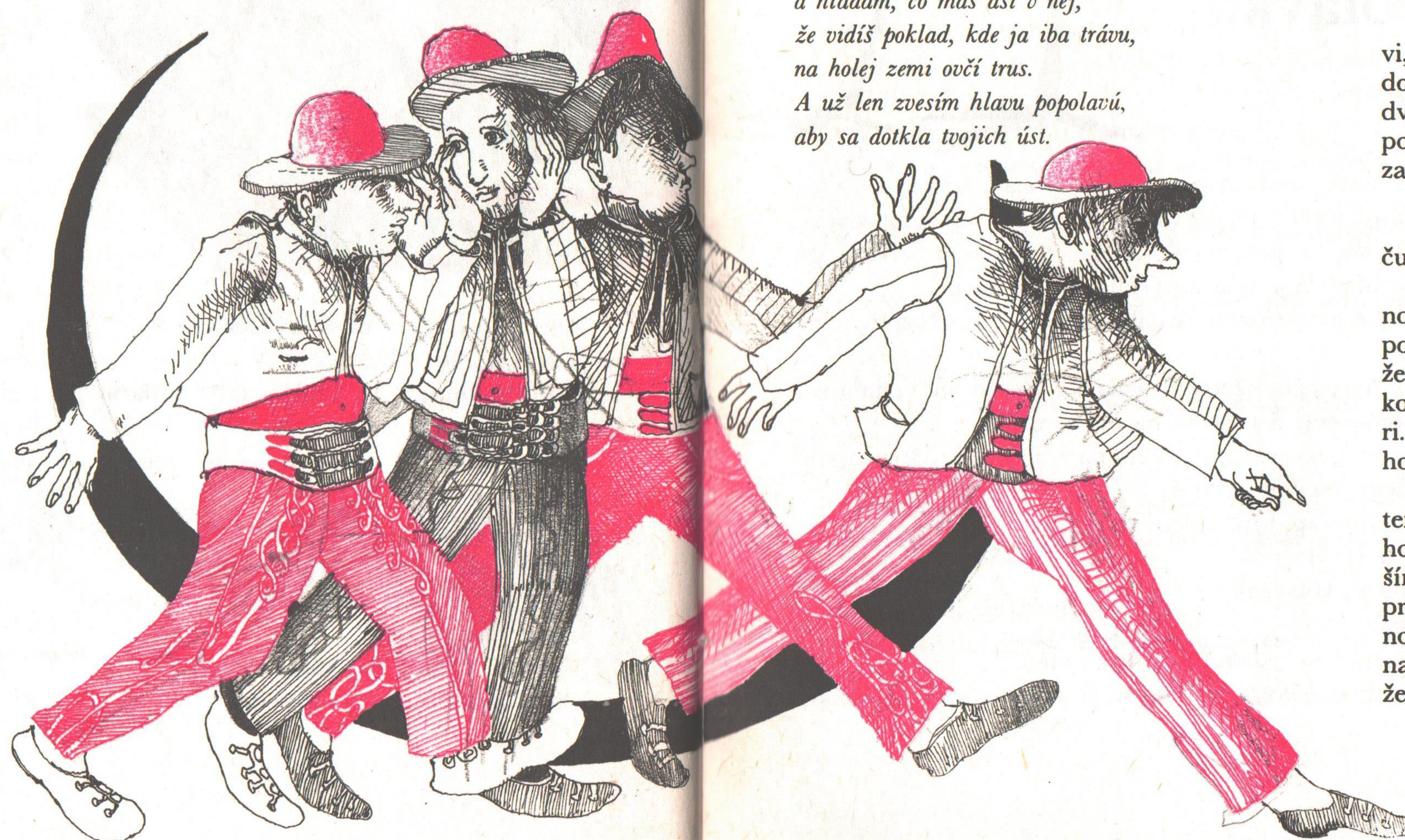
Pod, teraz nie je chvíľa na posiedku,
tá ti až potom nastane!“
Tak súril všetkých. Sám si potom v letku
prebul krpce zmáčané.

Nuž, išli za ním, prišli k tomu stromu.
A tu ti kdeže poklady!
„Júj! Bohdaj tvoju hlavu nevedomú!“
pustili sa s ním do zvady.

„Nič. Ovčí trus! A tebe, hlúpy pastier,
tu hrudy zlata svietili?
Oklamal si nás!“ Mal ten Kubo šťastie,
že ho tam rovno nezbili.

Na druhé ráno, tichší ako iní,
tie mokré krpce prezerá
a v jednom zbadá kvietok peráčiny.
Hneď múdrejší bol večera.

„Čo som ja, blázon, suché krpce zháňal!
V tých mokrých bola kvetina,
čo ľudským očiam na svätého Jána
poklady zeme odklína!“

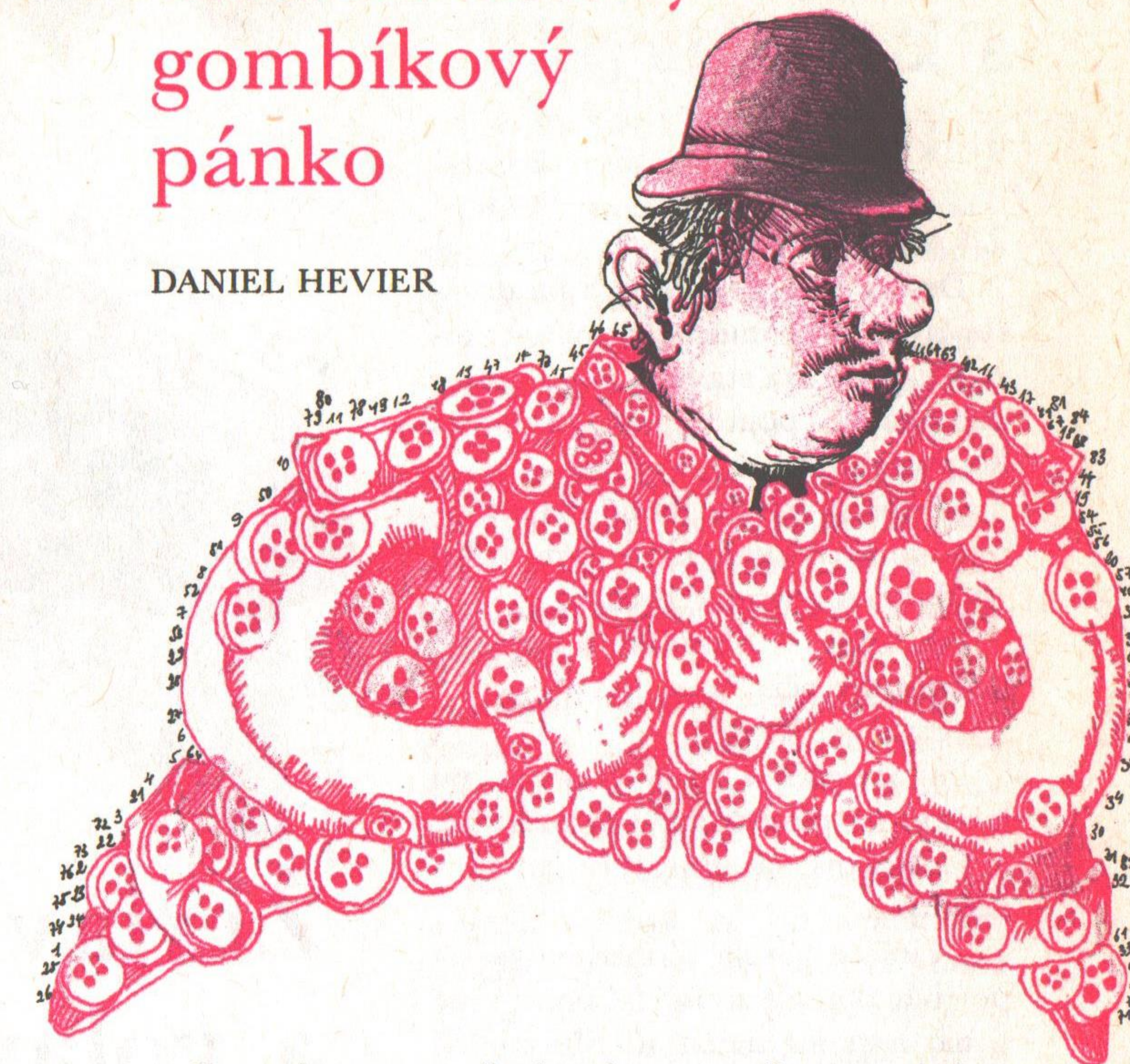
Tak si chcel, Kubo, všade suchou nohou,
až sám si ostal na suchu.
Zmeškal si zázrak. Rozumom si pohol
a teraz čucháš k posúchu.

Čarovný oheň zhasol v tichej peci,
nepuká tónmi rodnými.
Už navždy budeš iba vidieť veci.
Už nikdy, čo je pod nimi.

*Odkedy poznám, moja milovaná,
ten príbeh, jeho jas i dej,
občas sa k tvojej topánočke skláňam
a hľadám, čo máš asi v nej,
že vidíš poklad, kde ja iba trávu,
na holej zemi ovčí trus.
A už len zvesím hlavu popolavú,
aby sa dotkla tvojich úst.*

Osemdesiatštyri gombíkový pánko

DANIEL HEVIER

Poznáte ten príbeh o istom tučnom pánkovi,
ktorý si kúpil nový kabát? No keď prišiel
domov, zistil, že má priveľa gombíkov, jeden,
dva, tri, štyri... osemdesiatštyri. Kým si ho
pozapínal, ubehol celý deň a on ho zas mohol
začať rozopínať?

Poznáte ten príbeh?

Nie? No tak si ho rozhodne musíte vypo-
čuť:

Bol raz istý tučný páňko, ktorý si kúpil
nový kabát. Bol to elegantný zimník podľa
poslednej módy, no keď prišiel domov, zistil,
že má iba jedinú chybu, má priveľa gombí-
kov. Jeden. Dva. Tri. Štyri... Osemdesiatšty-
ri. Kým si ho pozapínal, ubehol celý deň a on
ho zas mohol rozopínať.

A pretože celý deň iba zapínal a rozopínal
ten osemdesiatštyrigombíkový kabát, nemo-
hol sa venovať iným dôležitejším a príjemnej-
ším veciam. Nemal čas napríklad prečítať si
príbeh o istom tučnom pánkovi, ktorý si kúpil
nový kabát, bol to elegantný zimník podľa
najnovšej módy, no keď prišiel domov, zistil,
že má iba jedinú chybu...

Kde je dobre a kde najlepšie

RUDO MORIC

Zlý kamarát Brok

Dedko odišiel na bicykli na družstevný dvor pomôcť pri oprave kosačky. Neraz sa stávalo, že ho požiadali o takúto pomoc, a on bol rád, že ho potrebujú.

Maroš sa chvíľu motal okolo starej mamy v kuchyni, potom vyšiel na dvor. A rovno k Brokovi.

Pes sedí v ohrádke a smutno prižmuruje oči.

„Čo ti je, Brok?“

Pes vyskočil a vrhol sa prednými labami na pletivo. Ešte aj zaskučal.

Chlapcovi sa ulútosťilo zatvoreného psa.

„Vieš čo, Brok? Zoberiem ťa na prechádzku, ale musíš ísť popri mne a nič nesmieš naháňať! Sľubuješ?“

Pes akoby porozumel. Oči mu zasvietili, chvost mu šiel odletieť, čo tak ním kýval.

Maroš otvoril dvierka. A už boli pri sebe. Pes od radosti oblizoval chlapcove ruky i tvár. Chvíľu sa maznali.

Potom chlapec chytil Broka za obojok a vyšli na priedomie. A odtiaľ na poľnú cestu. Pes kráčal vedľa svojho kamaráta vážne a po-

Žeriav a volavka

RUSKÁ ROZPRÁVKA

Letela sova, veselá stvora. Letela, letela a potom si sadla, chvostíkom vrtela, po stranách hľadela a zasa na krídla, letela, letela, a potom si sadla, chvostíkom vrtela, po stranách hľadela a zasa na krídla, letela, letela...

Toto ešte nie je rozprávka, iba prípovedka. Rozprávka je takáto:

Bývali na močiari žeriav a volavka. Žeriav mal chalúpku na jednom konci a volavka na druhom.

Žeriavovi bolo smutno samému, i rozhodol sa, že sa ožení.

„Pôjdem popýtať volavku!“

Ide žeriav, ťap, ťap, sedem vierst blato miesil.

Príde a vraví:

„Doma si, volavka?“

„Doma.“

„A povedz, nevydala by si sa za mňa?“

„Veru nie, žeriav, nevydám sa ja za teba: máš dlhé nohy

a krátke šaty, ešte k tomu zle lietaš, neužil by si ma. Len sa ty vráť domov, dlháň nohatý!“

Odišiel žeriav s oveseným nosom.

Ale volavke sa to rozležalo v hlave:

„Čo budem takto sama? Radšej sa vydám za žeriava.“

Príde k žeriavovi a vraví:

„Počuj, žeriav, vezmi si ma za ženu!“

„Nie veru, volavka. Ženiť sa nebudem a teba si nevezmem. Vráť sa len pekne domov.“

Zaplakala volavka od hanby a vrátila sa domov.

Odišla a žeriav rozmýšľa:

„Prečo som sa s ňou neoženil? Veď ako mi je samému smutno!“

Ide k nej a hovorí:

„Volavka, rozmyslel som si to s tou ženbou. Hybaj za mňa!“

„Nie, žeriav, nepôjdem ja za teba!“

Vrátil sa žeriav domov. A volavka si húta:

„Prečo som nešla? Čo budem takto sama? Vydám sa ja za žeriava.“

Ide za ním, ale žeriav nechce.

A tak chodia jeden k druhému až dosiaľ, a zobrať sa nevedia.

Prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

kojne. Ale iba dovtedy, kým na strnisko nevybehol zajac. Mladý ušiačik-sprostáčik. Starý by sa veru v tejto chvíli neukázal.

Psa myklo, svaly sa mu napáli. Zastal a vetril.

„Brok, buď pri mne!“ skríkol Maroš a ešte silnejšie zovrel obojok. Na zajaca zakričal: „Ujdi, zajo!“

Zajac poskočil, ale neutekal. A Brok sa napál a vyletel ako šíp.

„Vráť sa, Brok, ty zlé psisko!“ kričí Maroš. Už vie, že spravil zle, veď dedko mu povedal, prečo musí ostať Brok v ohrádke. Chcel mu kamarátsky pomôcť, a on sa takto odvdáčil.

Ušiačik-hlupáčik zbadal nebezpečenstvo a usiloval sa zachrániť. No nepodarilo sa mu to. Brok ho dobehol a bolo po ňom.

Maroš bol nešťastný. Stál ako kôl v plote, triasol sa, po líkach mu stekali slzy. A zlý kamarát sa vracal a v papuli niesol uloveného zajačika. V tej samej chvíli sa po ceste vracal dedko. Brok ho zacítil a rozbehol sa s úlovkom k nemu. Pred bicykel prevrpaného dedka položil zajačika.

„Či som ti nehovoril, Maroš?“ ozval sa nahnevane dedko.

„Hovoril,“ šepol chlapec so spustenou hlavou.

„Zle si spravil a zajačik prišiel o život,“ dohovára dedko Marošovi ďalej. „Príde čas poľovačiek, Brok mi bude pomáhať. Teraz však nesmie do poľa! Mláďatá zabíjať nie je hrdinstvo!“

Doma zavrel dedko Broka do ohrádky a na bráničku zavesil zátku. Marošovi podal ušiačika-hlupáčika: „Pochovaj ho pod slivku.“

V ten deň bolo Marošovi ustavične do plaču. Zašiel aj k ohrádke, ale nie aby sa s Brokom maznal. Iba toľko mu povedal:

„Si zlý kamarát, Brok!“
A odišiel od neho.

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE PETER CPIN

Z bezvedomia som sa prebral — ako mi neskôr prezradili — na štvrtý deň. Príčina mi bola jasná od okamihu, kedy som sa začal prepadať do modravého šera, a tak namiesto mamy či Zuzy, ktoré po mne najťažšie prežívajú pád METEORA, som musel myslieť na Nedáša. Potvora Nedáš! Je už spokojný?

Zastavil ma pri matematickom kabinete.

Omyl v poslednom výpočte

JOZEF REPKO

„Vraj chceš preletieť ponad Kamennú.“

„V tejto škole sa nič neutají,“ povedal som navonok nevlúdne. Nedáš zrozpačiteľ. Menuje sa Nedas, no odmieta verejnosti (čiže VI. A) poskytovať výsledky kontrolných testov, nuž získal prezývku ušitú priamo na charakter: Nedáš!

„Z mostíka?“

U chalana jeho mizerného formátu by som nepredpokladal, že pozná aj iné priestory ako školské fyzikálne laboratórium. Vedel však o Krivej, vrchu, z ktorého sa chystám preletieť ponad tristometrovú Kamennú roklinu. Vedel o „mostíku“, ako som nazýval skalný previs nad priepasťou, jediné miesto, z ktorého môžem nadobudnúť dostatočnú výšku a rýchlosť. Koľko vedel o ťažkostiach so zostrojením rogalla METEOR, o jeho slabiniach a prednostiach?

Pevne dúfam, že netušil, prečo sa chystám verejne ohlásiť pokus o prelet. (Zuza Gáborová získala na krajských majstrovstvách titul na 100 m delfín; ak mám ostať v jej priazni, musím tiež vytvoriť nejaký rekord.

„Pokiaľ ti môžem poradiť, vyber si iné miesto!“ povedal a tváril sa, akoby ma vystríhal pred skokom do mora, plného žralokov. Najedoval ma.

„Pokiaľ ti ja môžem poradiť, staraj sa

o seba! Od roku 1992 je súťaž v rogalloch povolená aj dvanásťročným.“

Len stisol zuby a z tašky vytiahol zošit. Stačil mi pohľad na stránky plné čísel a grafov.

„Integrály budeme brať až v siedmej triede.“

de.“ Nech vie, že má do činenia s primeraným IQ!

„Nejde o integrály. Ide o štvrtý rozmer Krivej. Nad Kamennou roklinou má svoj bod C, tak som ho totiž označil...“

„Čo si si to vymyslel za hlúposť?“

„Čítal som, že pred dvadsiatimi ôsmimi rokmi nad Krivou havaroval vetroň. Pozbieral som si údaje: technický stav, kvalifikáciu letca, meteorologickú správu. Všetko v norme. A vetroň šiel k zemi ako kameň. Prečo? Narazil na ústredný bod štvrtého rozmeru.“

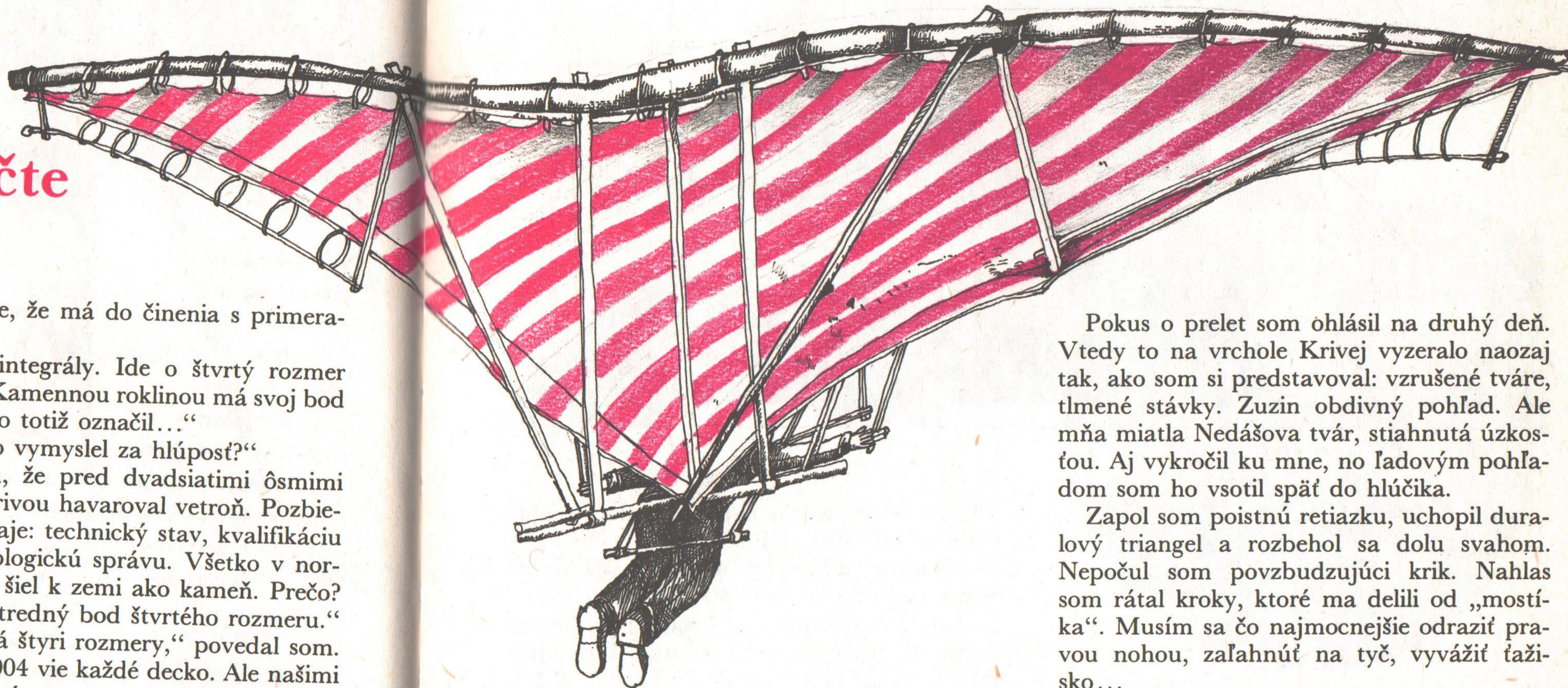
„Hmota má štyri rozmery,“ povedal som. „To v roku 2004 vie každé decko. Ale našimi zmyslami štvrtý rozmer nevnímame...“

„Lebo leží buď v bezprostrednej blízkosti, alebo vesmírnej vzdialenosti od ostatných troch rozmerov. No niektorá hmota, ktovie prečo, ho má sústredený v jedinom bode — a v nebezpečnej blízkosti. Krivá ho má napríklad...“

Nazeral som mu do zošita, akoby sa tam hmýrili preludy. Čo všetko nevypočítal? Zemepisnú dĺžku a šírku Krivej (s presnosťou desaťtisícín sekúnd!), jej výšku a sklon, výšku mojej postavy, dĺžku môjho kroku, chodidla... dokonca aj zrýchlenie! Najväčšmi ma však zarážalo, ako ma špehoval na tréningoch. Mal načrtnuté polohy METEORA v jednotlivých fázach letu; pravda, všetky za

predpokladu, že sa odrazím z „mostíka“. Doteraz som to z neho neskušal.

„To bolo tvoje šťastie,“ povedal, akoby mi čítal myšlienky. „Pri tvojej váhe a váhe rogalla, rýchlosti vetra...“

Nezdržal som sa.

„Dokonca vieš, aký bude zajtra vietor?“ Len sa uškrnul.

„Počul si už niekedy o teórii pravdepodobnosti? Daj si poradiť! Vo výške 17 m 56 cm a vo vzdialenosti 48 m 56,4 cm od „mostíka“ havaruješ.“

„Doteraz som si vo vzduchu nevšimol nijakú prekážku...“

„C bod má rozmery 10 na mínus 16 milimetra,“ vzdychol si. „Ale jeho gravitačná sila...! Človeče, to ti je malá čierna diera!“

Už som nepočúval. Aký má záujem, aby som pred Zuzou vyzeral ako zbabelý chvasťúň?

„Rečičkami ma nepoložíš!“

„To nie sú rečičky, ale fakty!“

„Vypchaj sa nimi, ty — výskumník matematik!“

Pokus o prelet som ohlásil na druhý deň. Vtedy to na vrchole Krivej vyzeralo naozaj tak, ako som si predstavoval: vzrušené tváre, tlmené stávky. Zuzin obdivný pohľad. Ale mňa miatla Nedášova tvár, stiahnutá úzkosťou. Aj vykročil ku mne, no ľadovým pohľadom som ho vsotil späť do hlúčika.

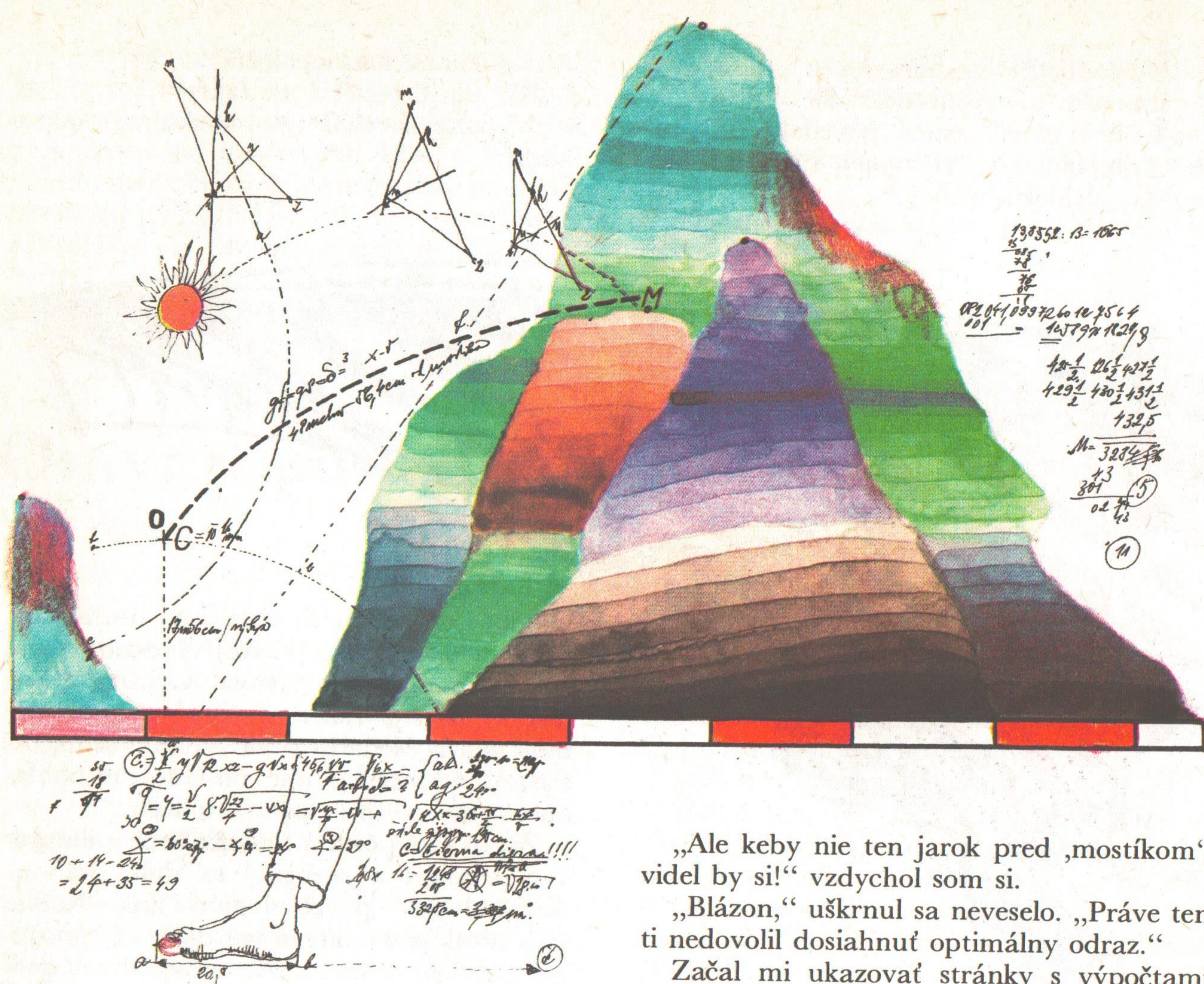
Zapol som poistnú retiazku, uchopil duraľový triangel a rozbehol sa dolu svahom. Nepočul som povzbudzujúci krik. Nahlas som rátal kroky, ktoré ma delili od „mostíka“. Musím sa čo najmocnejšie odraziť pravou nohou, zaľahnúť na tyč, vyvážiť ťažisko...

Na miesto, kde trávnatý svah prechádza do previsnutej skaly, som spozoroval jarček. Čerstvo vykopaný, dosť hlboký, široký asi pol metra. Nedášova práca, blysko mi hlavou.

Neznemožníš ma, kamarát!

Váha METEORA mi nedovolila ľahko preskočiť prekážku. No aj tak sa mi podarilo skočiť na „mostík“ a — hoci slabšie a ľavou nohou — odraziť sa. Cítil som, ako ma stĺp vzduchu vynáša nahor. Mohol som začať vychutnávať let, let ako často predtým, ale dnes výnimočný. Pokrik zdola sa miešal so svišťaním vetra. Upieral som zrak do diaľky, kde sa začínalo nekonečno a chvel sa len prehriaty vzduch.

A vtedy sa to stalo. Akoby sa ľavý hrot

zachytil o nejaký vyčnievajúci predmet, skalu, výčnelok... Neviem, nič som nevidel. Začul som len drapľavý zvuk trhaného plátna, duralová tyč sa skrútila proti ťažisku môjho tela a začal som sa prepadať do modravého šera.

Na štvrtý deň — prvý po precitnutí z bezvedomia — ma navštívila mama. Nuž čo, znášal som vyčítavé reči. A po nej, namiesto Zuzy Gáborovej, prišiel Nedáš. So svojim zošitom.

Netváril sa víťazoslávne. Vyzeral, akoby sám patril na moje miesto. Musel som mu povedať, že mal asi pravdu.

„Matematiku sa nevyplatí podceňovať,“ mrmlal v rozpakoch.

„Ale keby nie ten jarok pred ‚mostíkom‘, videl by si!“ vzdychol som si.

„Blázon,“ uškrnul sa neveselo. „Práve ten ti nedovolil dosiahnuť optimálny odraz.“

Začal mi ukazovať stránky s výpočtami a grafmi. „Ináč by si narazil na C bod celým telom. Takto to odniesol METEOR. A trochu aj ty. Mojou vinou.“

„Tvojou?“

„Vieš,“ ťažko hľadal slová, „vyrátal som, aký má byť jarok široký, aby si klesol do rýchlosti r_{Q2} . V takom prípade by si C bod podletel bez nehody. Lenže... hm... nesmel by som sa pomýliť. Jarok mal byť o desať centimetrov širší! Urobil som chybu v poslednom výpočte. Povedz, je možné, aby niekto spočítal 24 plus 35 ako 49? Povedz, je to vôbec možné?“

Tíkol prstami do zošita plného vzorcov a grafov, a kým som na neho nechápavo civel, povedal komusi, kto vôbec nebol v nemocničnej izbe: „Asi zo mňa nikdy nič nebude.“

O vesmírnych hubároch

VLADO BEDNÁR

Vždy keď nájdem v lese hríbiky a rozprávam im rozprávku, zjaví sa medzi nimi jeden taký malý trpaslík, nejaké kuriatko, čo ma stále prerušuje. Ustavične má pripomienky, otázky, opravuje ma.

Aj minule, keď som si posadil dubáčky pekne okolo seba a začal som rozprávať o lesných vílach...

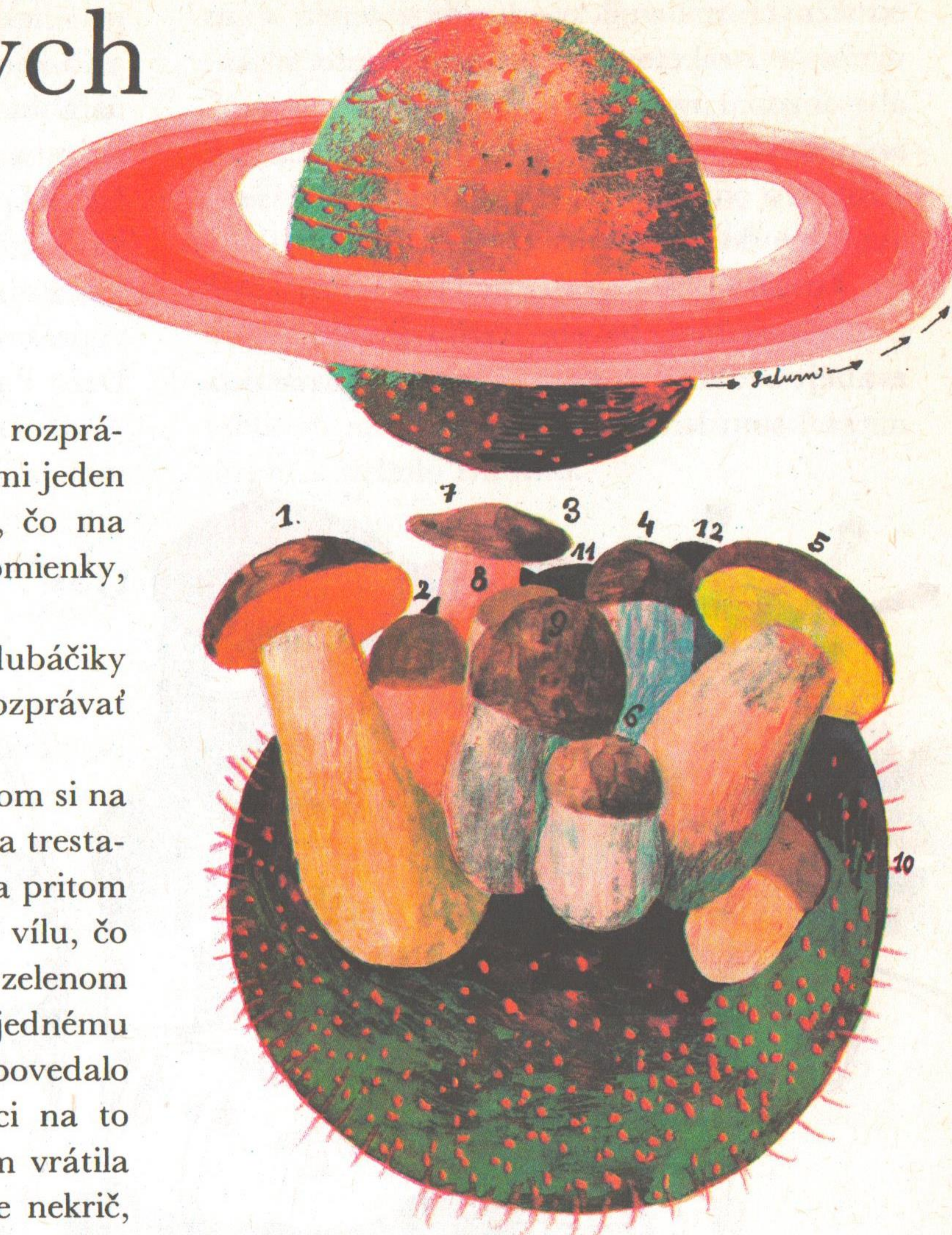
Ak kričia deti v lese — spomenul som si na starú povesť — hnevajú sa lesné víly a trestajú ich. Raz v lese zbierali deti huby a pritom kričali a smiali sa, až zobudili lesnú vílu, čo spala pri jazere. Bola to veľká pani v zelenom šate. Začala deti naháňať a pritom jednému dievčatku strhla šatku. Dieťa to povedalo doma a matka s ňou šla o polnoci na to miesto. Privolali lesnú žienku a tá im vrátila šatku so slovami: „Druhý raz v lese nekrič, lebo bude s tebou zle!“ Deťom, ktoré spievajú, lesné víly neurobia nič, majú ich rady a pomôžu im pri hľadaní húb...

Tak som pekne začal a už aj sa ozve malý hríbik:

„A nejaké dobrodružstvo neviete, ujo Boletus?“

„Aké dobrodružstvo, čo za dobrodružstvo?“ pýtam sa nechápavo.

„No my si tu žijeme pekne v machu, rastieme ako z vody a — nič napínavé! V meste sa aspoň občas nájde nejaký detektív. A tu? Nanajvýš ak nejaká líška naháňa zajaca.“

„Áno, áno, niečo o raketách a kozmonautoch, ujo Boletus!“ pridali sa aj tí väčší kozáci. „O tom, ako to bude!“

Zamyslel som sa, pokýval hlavou a začal som takto:

„Kde bolo, tam bolo, vlastne, kde bude, tam bude, raz bude na svete toľko hubárov, že im budú musieť predávať lístky na huby. A keďže húb bude stále menej a menej, budú si ich musieť pestovať možno aj na mesiaci a na všelijakých hviezdach.“

Teda, stalo sa to v jednom mesačnom lese neďaleko planéty Saturn. Skupinka mladých

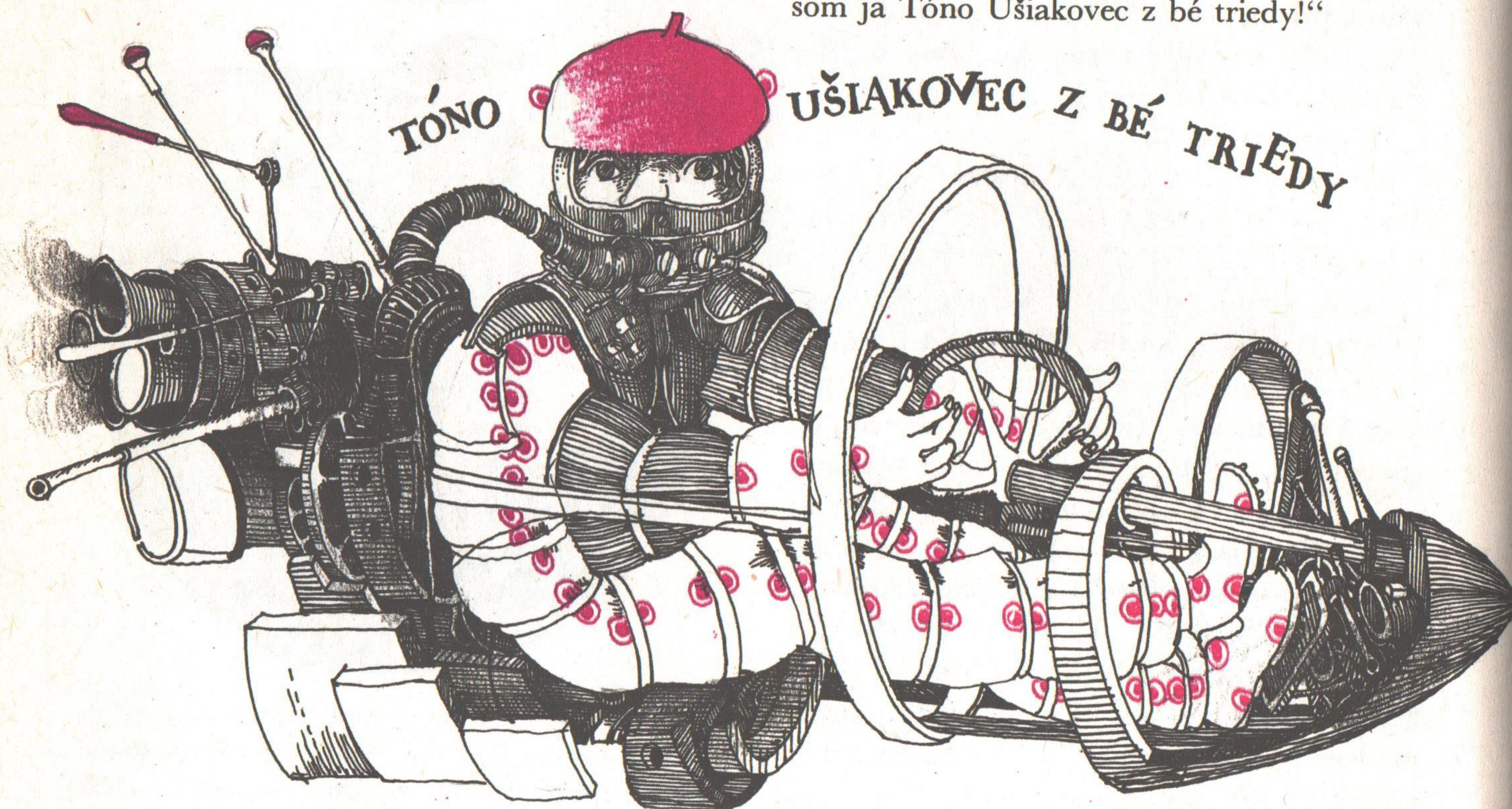
odvážnych milovníkov prírody zaletela si po vyučovaní raketoplánom do takéhoto lesíka, aby si zopakovali svoje vedomosti a venovali sa pestovaniu húb. Prídu tam s prázdnyimi košíkmi a odrazu len Dežo Patojard s úžasom vykrične do mikrofónu:

„Tu Dežko Patojard, tu Dežko Patojard! Súdruh vedúci, hlásim ďalšiu krádež huby zvanej bedľa vysoká! Namiesto štrnástich narátal som len trinásť kusov!“

po neznámom škodcovi. Dežo Patojard a Cuki, dvaja kamaráti, vydali sa zarastenou úžľabinou. Išli, išli, kým sa nedostali k obrovským skalám. Tu zazrú na kameni sedieť čudného tvora. Baretka na hlave, pri nohách kufor a dáždnik.

„Stoj, potvora medziplanetárna, lebo ti vyprášim nohavice laserom!“ vykričol smelo Dežo Patojard.

„Čo ma nepoznáš?“ povedalo čudo. „Však som ja Tóno Ušiakovec z bé triedy!“

„A dobre si rátal?“ začudoval sa vedúci a zamyslel sa. Bola to už tretia krádež za vesmírny týždeň. Ak to tak pôjde ďalej, dostanú hubovú polievku a budú mať po hubách.

Povolal si teda vedúci všetkých zberateľov k sebe a nariadil im, aby pozorne prezreli les. Len čo zazrú niekoho podozrivého, majú ho chytiť a bez prietahov predviesť pred neho.

Dvojice hubárov vydali sa pátrať po lese

„A hubársky lístok máš?“ pýta sa neohrozene Cuki.

„A načo?“ kývol rukou Ušiakovec. „Ja predsa huby nezbieram!“ A ešte sa aj protivne zasmial.

Lenže tým dvom cez rozum neprešiel. Pretože každý deň pozerali televíziu, vedeli, že zloději majú kufre so skrýšami, v ktorých prenášajú nakradnuté bohatstvá.

Priskočil teda Dežo ku kufru, otvorí ho

— a nič. Kufor je prázdny. Oddrapil z neho veko i dno — nič. Zahanbil sa i začervenál. Len Ušiakovec sa stále usmieva a hovorí mu: „Ten kufor zaplatíš zo svojich úspor!“

Dežov kamarát Cuki stál bokom, prizeral sa a stále mu čosi vrtalo hlavou. Huby sa strácajú, no tento Tóno Ušiakovec ich v kufri nemá. Aj vrecká má malé, ani plávka by sa mu do nich nepomestila...

„Aha, už to mám. Čapica!“ vykričol Cuki a vrhol sa k Ušiakovcovej baretke.

Smelo mu ju strhol z hlavy, odtrhol z nej podšívku — a nič.

„Tú baretku mi zaplatíš zo svojich úspor!“ hovorí Tóno a usmieva sa.

„Dobre, dobre, len sa už pakuj z nášho pestovateľského lesa!“ zamrmlal zarazene Dežo. „Máme tu dosť starostí so zlodejom, čo nám chodí na huby!“

S tým prepustili Tóna Ušiakovca a sami si sadli na kameň. Húťali, húťali, až ich tam húťajúcich našiel vedúci. Rozpovedali mu prečudesnú príhodu a aj on sa začudoval a zamyslel. Odrazu však vyskočí a zvolá:

„A čo ten dáždnik?“

„Aký dáždnik?“ pýtajú sa dvaja priatelia.

„Čo mal Tóno Ušiakovec so sebou!“

„Dáždnik ako dáždnik!“ čudujú sa ustavične kamaráti.

„Možno si ho požičal od starej mamy v horárni.“

„Veď neprší!“ povedal im vedúci a oni sa odrazu tľapli po čelách.

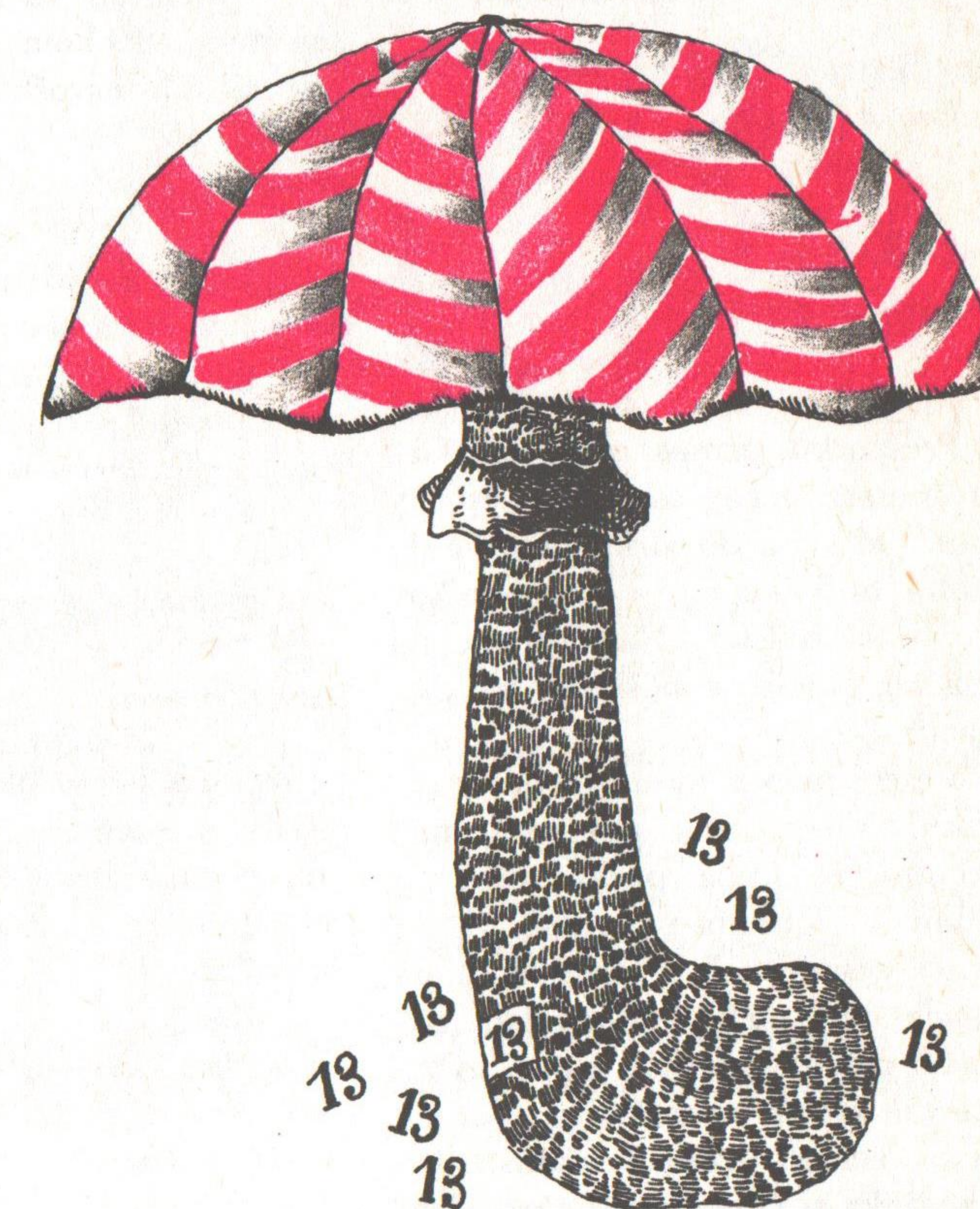
Taká bola pravda, že ich Tóno Ušiakovec znova prekabátil. Nebol to totiž skutočný dáždnik, ale na dáždnik premalovaná huba — bedľa vysoká! Tak veru.

Lenže kde už vtedy bol Tóno Ušiakovec? Za horami, za dolami, za vesmírnymi humnami.

Ťažko bude veru o takých tisíc rokov

zbierať vo vesmíre huby, a ešte horšie bude strážiť ich,“ dokončil som svoje rozprávanie. „Ale sa vás tu zišlo na moju rozprávku! Ktorýže z vás chce ísť so mnou dnes domov?“

Všetky huby sa hlásili, aj tie celkom drobuškavé, ani som ich nestačil ukladať do košíka. A najväčšmi sa tisol ten najmenší, to kuriatko, čo sa do všetkého miešalo a vo všetkom ma opravovalo. Nuž som vzal aj to, aby mu nebolo smutno.

Doma si všetky hríbiky i huby porozkladám po stole, pousádzam ich aj po stoličkách a možno ešte pred spaním poviem im jednu rozprávku.

A ak vás niekedy stretnem, vážené deti, poviem vám rozprávku tiež. Kde ma nájdete? Predsa v lese. Tam ma všetci poznajú, ukážu vám, ktorý je to ujo Boletus.

Ten prešporský mýtnik

Noční vtáčkovia

*Ten prešporský mýtnik
prekrásnu dcéru má,
ona nič nerobí,
len v okne sedáva,
prekrásne vyšiva,
ešte krajšie spieva.*

Ej, bolože to zhonu-kriku, keď v Prešporku jarmok odtrúbili! Cez prešporské brány sa tlačili zástupy ľudí. Od svitu do mrku sa valili do mesta húfy kupcov i remeselníkov zo široka-ďaleka. Na vozoch, na koňoch i pešo, s nôškami na pleciach.

Veselo bolo v meste i pod hradbami. Víno tieklo potokom, nuž nečudo, že ľudia pozabudli i na vojnu s Turkom-pohanom. Mládenci vyspevovali a obzerali sa po súcich nevestách. Medovníkari nestačili cifrované srdcia z pecí vyberať, tak rýchlo sa míňali. Ľudia ani čo by nemali druhých starostí, len z kopýtka si vyhodit a mešcu uľahčiť. Zo všetkých strán sa ozývalo:

*Ej, kupujte, ženičky,
kupujte sukničky,
gombičky, ihličky
aj tie krásne mašličky.
Kupujte, ženičky,
kupujte sukničky!*

*Áký pán, taký krám,
krásneho koňa mám,*

*za dukát vám ho dám.
Kupujte, kupujte,
groše neľutujte!*

A ľudia prichádzali a kupovali, groše neľutovali. Mýtnici leďva stáli mýto vyberať. Kto nezaplatil, toho do mesta veru nepustili. Musel len zďaleka oči vypúčať a slinky pregígať. Nečudo, mestská pokladnica zívava prázdnotou, potrebovala si zlatom brucho naplniť, aby bolo začo zosilniť prešporské hradby a zaplatiť vojsko na obranu mesta.

Najviac ľudí sa tlačilo pred mýtnicou na Suchom mýte. Nie že by mýtnik Cvangroško vyberal menšie mýto, ale jeho krásna Katarínka v okienku sedela, prekrásne spievala.

Ej, veru ne jeden šuhaj by Katarínku za ženu chcel!

I tri razy by mýto za jediný jej milý pohľad zaplatil. Darma sa však namáhali, darma sa jej zaliečali:

*Dievča, dievča, biely krištál,
čiže by ti šuhaj pristal!
Tebe šuhaj a mne žena,
zoberme sa, duša moja!*

Krásna Katarínka si ohnivé pohľady mládencov nevšímala, nikomu nedávala nijakú nádej. A aby všetci vedeli, na čom sú, zaspievala im:

*Za našimi humny slepá makovica,
nechoďte k nám, chlapci,
už som oddanica.*

Mohli si mládenci oči vyočiť, nohy uchodiť, Katarínka myslela iba na svojho milého, kapitána Jakuba.

Deň ubehol ako voda, prišiel čas prešporské brány zatvoriť. Zatrúbili trubači, zahrnmotali závory, zaškrípali kľúče.

Utrmácaný mýtnik Cvangroško sa práve chystal sadnúť k večeri, keď tu zrazu dohrkotali pred mýtnicu

dva zaprášené ťažké vozy vrchovato naložené sudmi.

„Aby vás pečená hus kopla! Kam sa tak neskoro teperíte?“ zahundral mýtnik.

„Zďaleka ideme, víno vám vezieme,“ vraví vyparádený páno s dlhými fúziskami a úctivo sa klania. „Som obchodník Bajúz.“

„A čože ty víno do Prešporka vláčiš? Veď je to ako drevo do hory vozit! U nás má každý peknú vinicu i plnú pivnicu. Nepredáš, prerobíš,“ krúti hlavou mýtnik Cvangroško.

„Veď ho už len prichýl, otecko, pekne ťa prosím!“ ozvala sa z okna Katarínka. Uľútilo sa jej pocestných.

Mýtnik privolil. Pustil si hada do rukáva a myš do komory. Bajúz Katke poďakoval, na všetky strany sveta sa jej poukláňal a pohár akejsi zázračnej vodičky ponúkol:

*Z brezového dreva voda kvapká,
napiže sa Katka, Katulienka, Katka,
veď je sladká.*

Šuch — a vyliala vodičku za chrbát.

„Ktovie, aké čáry-máry sú tam namiešané!“ pomyslela si a vošla do domu.

Tu začal Bajúz ponúkať mýtnika tým svojim zázračným vínom. Vzál obchodník krčiaztek, taký poriadny, poctivý krčah, že i kôň by sa z neho do vôle napil, a vytiahol vínka perlivého zo suda krajného, červenými obručami označeného. Iba v tomto

„Cha, to nie je leďajaké víno, ale hotová malvázia! Aj sám kráľ ho odo mňa kupuje,“ vraví Bajúz a fúziská si vykrúca. „A či by si nás neprenocoval? Len na dvor zatiahneme, pod vozmi sa uložíme.“

Mýtnik sa poškrabal za uchom, nerád si cudzích do domu púšťal. Časy boli zlé, Turci sa po okolí túľali.

a či sníva. Len tú dobrú malváziu poľahoval, nôtil a do taktu si ukazoval:

z nich tureckí vojaci, povytáhovali šable krivufky a spustili bojový pokrik.

Mýtnik spí ako drevo, nadarmo mu okolo uší šable zvonja.

Vystrelil Bajúz do vzduchu a kričí:

sude bolo naozaj víno, v druhých sa krčili schovaní Turci, ani nedýchali.

„Bistú, to je ale vínko! Samé sa do hrdla pýta,“ pochvaloval si mýtnik Cvangroško.

Ochutnal mýtnik prvý glg — dobré bolo. Dal si druhý glg — ešte lepšie mu chutilo. A tretí glg si štvrtý pýtal. Pustil sa mýtnik do spevu:

*Gloglogloglogloglória,
jak sa to vinečko popíja!
Gloglogloglogloglória,
jak sa to vínko pije!*

Zaspieval si mýtnik Cvangroško a v džbáne sa dno ukázalo.

„Nože mi ešte nalej, kamarát! Bránu som už zamkol, môžem si povoliť,“ zvolal mýtnik.

Zažblnkal pramienok zázračného vína a mýtnik Cvangroško bol v siedmom nebi. Nevedel, či bdie

*Vínko, vínko, to piť budem,
pokiaľ na tom svete budem!
To údy napravi,
dá rozum do hlavy,
to piť budem,
pokiaľ na tom svete živý budem!*

No namojpravdu! Čoskoro mýtnik odkvácól ako hníla hruška. Ustlал si na zemi a blažene zaspal.

Turci iba na to čakali. Bajúz si pomädľil spokojne ruky, potom vytiahol spoza opasku pištoľ a už aj sudom dná vyrážal. Povyskakovali

„Hotuj, mýtnik, dcéru, krásnu Katarínu! Hotuj ju pašovi Majmúnovi za nevestu!“

Ej, zaraz sa mýtnikovi víno z hlavy vyparilo! Hneď vedel, z ktorej strany vietor fúka. Hlavou o múr tľkol, že sa dal tak ľahko prekabátiť. No neskoro už bolo plakať nad rozliatym mliekom...

„Na koňa Katku posadíme a odvezieme do tábora,“ usmieva sa lišiak Bajúz a vykrúca si ohromné fúziská. „Pri brade proroka, radím ti, daj nám ju podobrotky. Ak nie, rozlúč sa so životom.“

Čo mal chudák Cvangroško robiť? Slúbil dcéru Turkom.

„Keď im ju nedám, zamordujú ma, dom mi vypália a Katarínku aj tak odvedú,“ trápil sa v duchu. „Ech, čo si už počnem! Ešte tak zle nebolo, aby nemohlo byť lepšie. Hádam bystrá Katarínka voľačo vymyslí a všetko sa to na dobré obráti.“

(Pokračovanie)

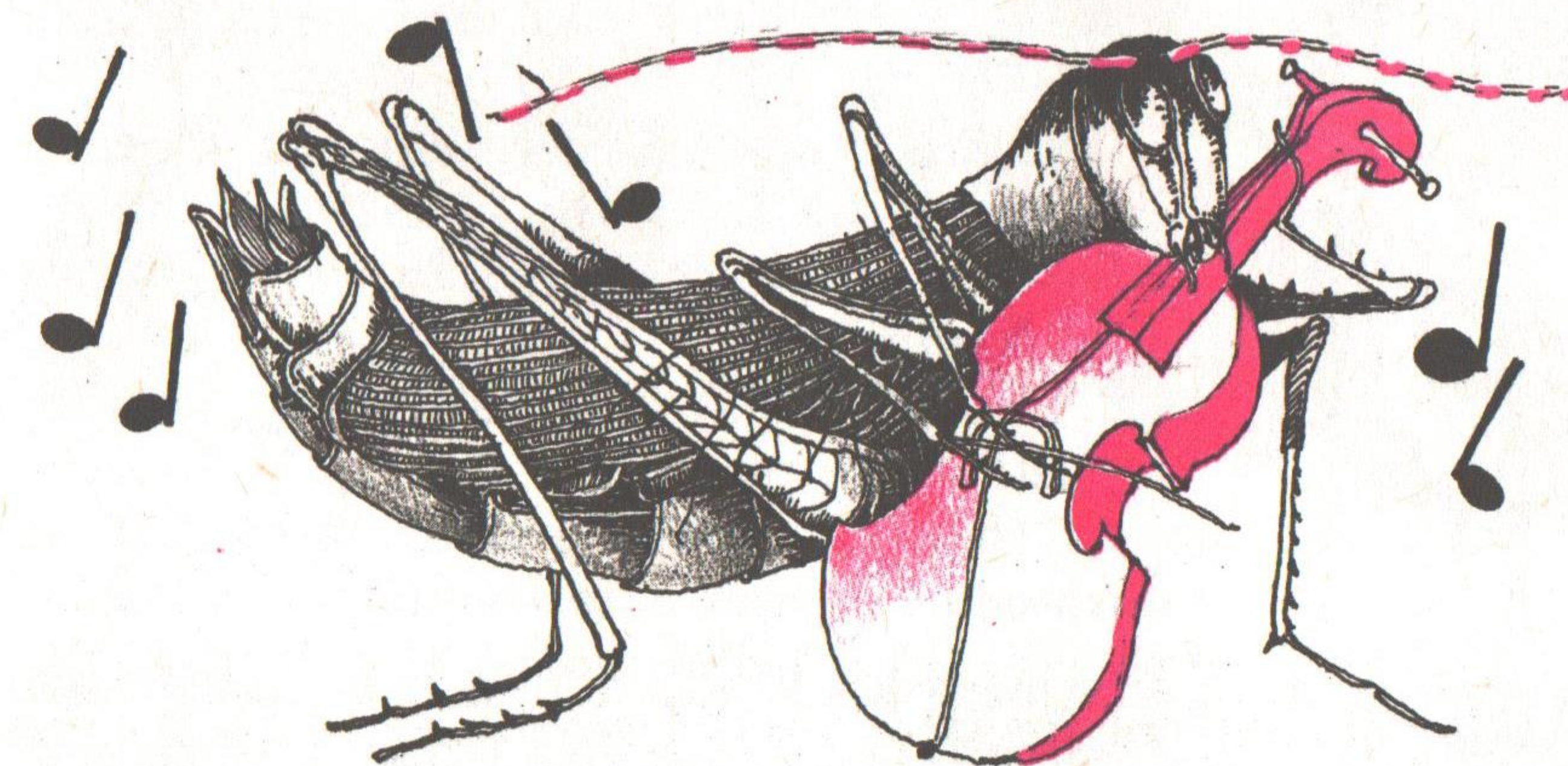
Píše ZUZANA ZEMANÍKOVÁ
ILUSTRUJE MARIÁN ČAPKA

Dieťaťko spí

JAN ČAREK

*Uložili dievčaťko
do trávičky spať
a už nad ňou šušťí les,
ako ju má rád,
nie je to les, to sú kvety,
samé biele margaréty.*

*Pribehla k nej jarabička:
Čo tu robí tá maličká?
Zašumela jarabinka:
Čo tu robí tá malinká?
Nič nerobí, len si spinká.*

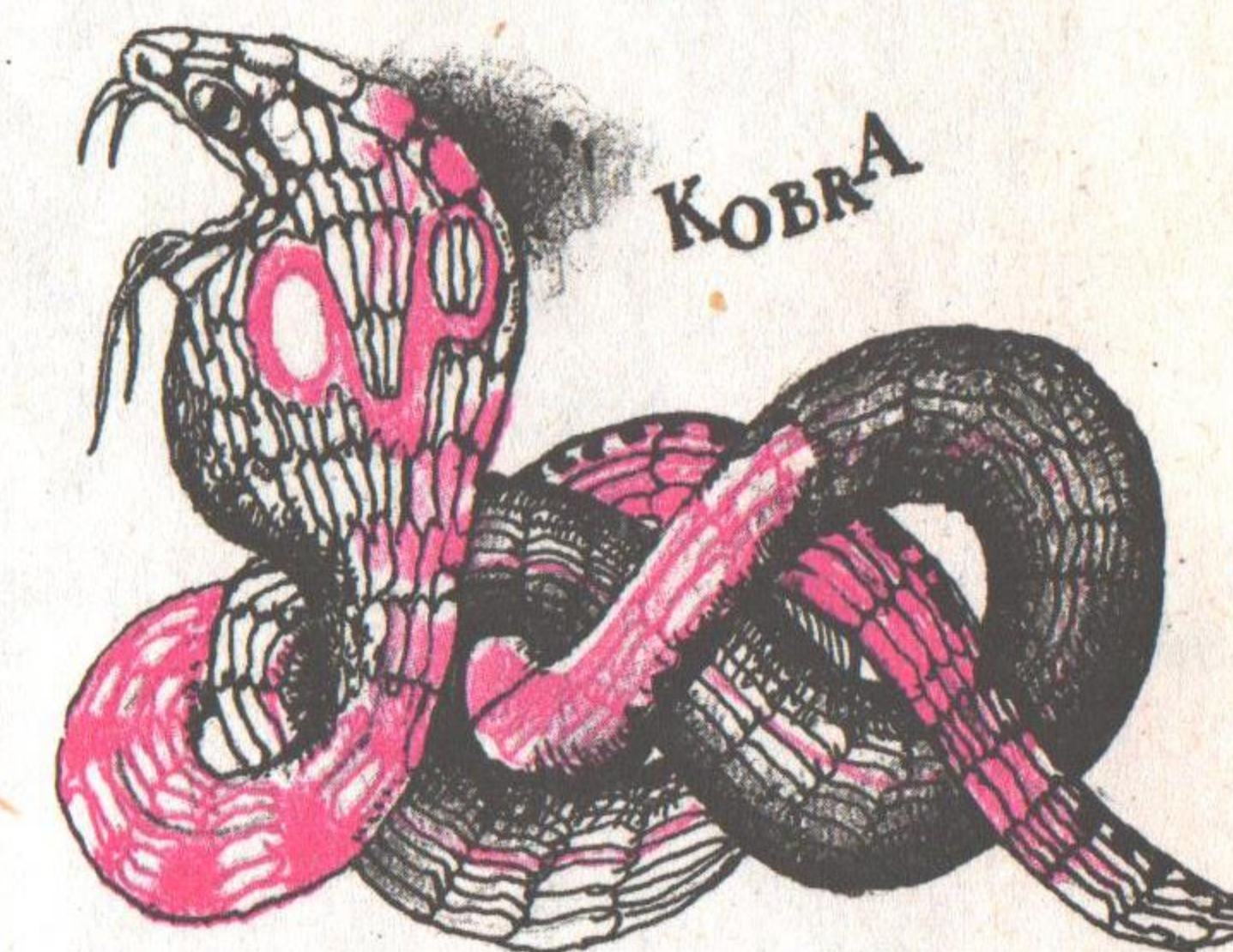
*Nič nerobí, len si spinká,
líčka ako jablká,
vše jej svrček zacvrká,
koníky jej v tráve hrajú,
zhora vtáci štebotajú.*

Prel. MILAN RÚFUS

To je omyl, prosím!

Kobra

„netancuje“ podľa hudby a tónov píšťalky už aj preto, že ako každý had je hluchá ako peň. Sleduje iba

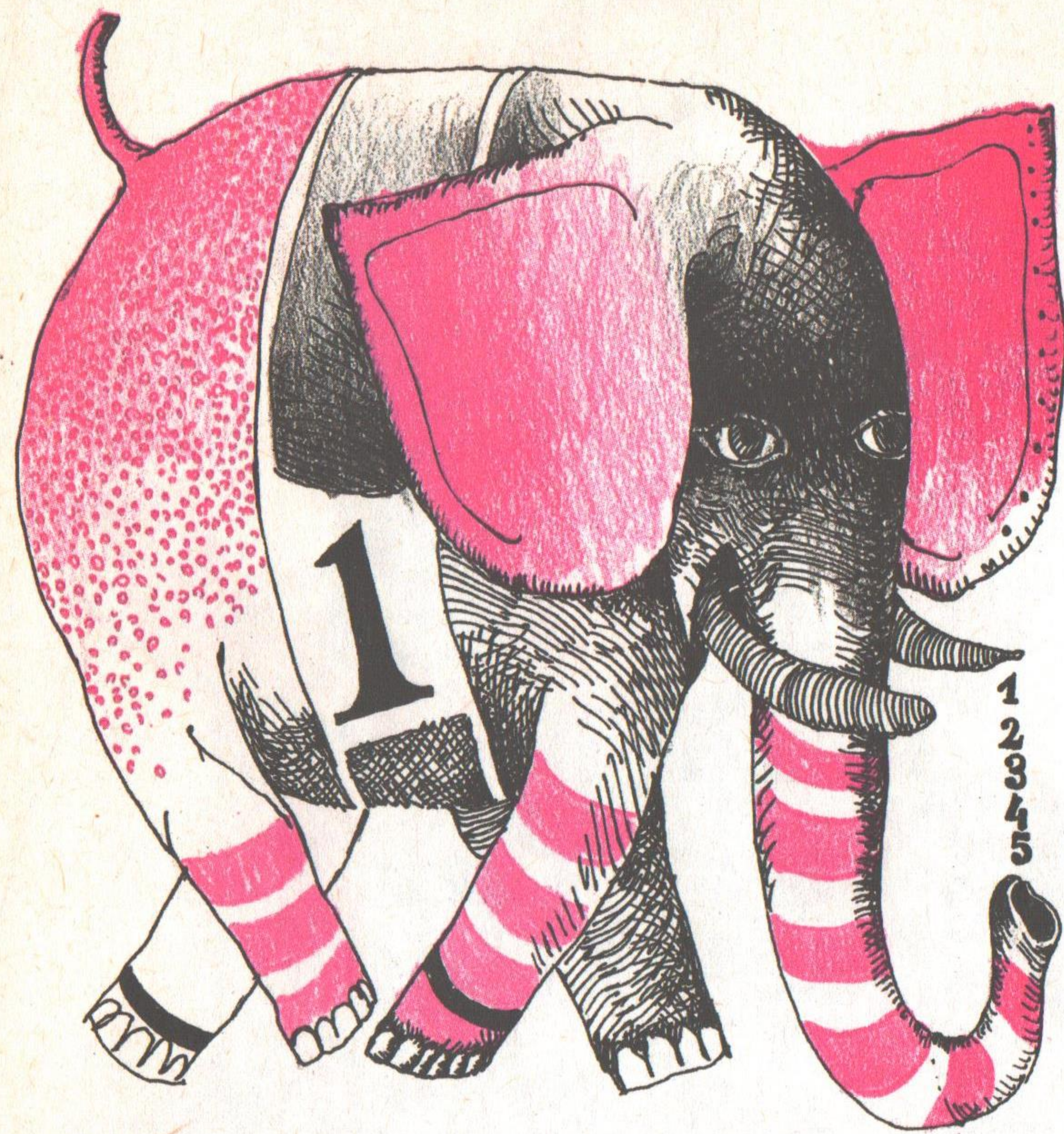

obrannými pohybmi predmet podobný palici, ktorou jej krotiteľ pri cvičení spôsoboval bolesť; takto sa totiž pripravuje chůda kobra na pouličné vystúpenie otrhaného fakíra. Hlavnou a napokon jedinou „úlohou“ fakíra je dodržiavanie správneho odstupu medzi vzdialenosťou útoku a obrany. Koniec píšťalky nesmie fakír priblížiť ku kobre tak, aby zaútočila, ale nesmie ju ani natoľko vzdialiť, aby pocítila možnosť bezpečného útoku.

Nie je pravdou, že sa kvôli týmto vystúpeniam vytrhávajú kobrám jedovaté zuby. Každý had totižto po takejto „operácii“ o krátky čas zahynie.

Práve tak všeobecné pomenovanie „okuliarnik“, ktorým sa kobry označujú, nie je správne. Iba niektoré poddruhy kobry indickej (Naja naja) majú známu kresbu tvaru okuliarov v zátylku hlavy. Zďaleka však nie všetky.

LUDVÍK SOUČEK

„To nie je slušné, niekoho takto vyplašiť. Vy ste asi vôbec neslušný kocúr, ak vôbec kocúr ste, pretože vyzeráte skôr ako stará metla.“

„Kto je metla, vy uličníci, darebáci, vy metličky, vy lopatky, vedierka, vy vysavače, vy, vy rohožky!“

„Len počúvajte, už nadáva, to je ale nevychovaný kocúr. S vami sa baviť nebude,“ odvetili chlapci vážne a ozlomkrky sa hnali od bránky, z ktorej bolo počuť rev kocúra:

„Vy knedle, vy lievance, vy rožky, vy zemiaky,“ až sa všetko strácalo v diaľke.

„Kde je môj kľúčik?“ plakal jeden chlapec.

„Kde je môj povrázok, moje gombíky, moja harmonika-panník?“ plakali všetci chlapci a pritom stále utekali.

„A koľko je hodín?“ plakal ten, čo nemal vôbec nič.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 odbili hodiny na veži. Asi ho počuli.

„Už je osem,“ rozplakali sa všetci chlapci a utekali ešte rýchlejšie.

„To prídeme neskoro do školy,“ plakali a plakali a utekali a utekali.

Keď bežali cez Mostové námestie, stretli päť slonov. Tie utekali tiež a pridali sa k nim. A hovorili:

„Vy sa hráte na naháňačku, tak sa budete hrať s vami.“

Boli to hravé slony, nie nejaké divé.

„Ale my sa nehráme na naháňačku, utekáme do školy a plačeme, pretože prídeme neskoro a škola už bude zamknutá.“

Keď to slony počuli, začali tiež plakať, pretože im bolo chlapcov ľúto.

Tak všetci bežali a plakali.

Keď utekali Školskou ulicou, hovorí jeden slon:

„Ako vám len, ako vám len pomôžeme? Kde je vaša trieda?“

„Na prvom poschodí,“ plakali chlapci.

„Tak potom vieme, ako vám pomôžeme,“ začali sa usmievať dobré slony. A už dobehli ku škole, kde boli dvere zamknuté a bolo počuť zvonček, že sa už začala škola. Bolo ho počuť dobre, pretože všetky obloky boli otvorené.

Slony chytili každého chlapca chobotom okolo pásu, razom ich zdvihli a cez oblok ich posadili do triedy, do lavíc.

Šlo to ľahko, pretože ich posadili na prázdne miesta. Ale pretože nevedeli, kde kto sedí, posadili ich trochu poprehadzovane. Ten, čo sedel v druhej lavici, sedel teraz v piatej, a naopak. Ostatní chlapci sa chceli pozrieť, čo sa to robí, ale už nemohli, pretože slony mali v obloku len choboty a boli strašne rýchle, tak tí chlapci nevedeli, čo sa stalo, pretože zároveň vošiel aj učiteľ, položil na stolík knihu a kytičku prvosienok, založil si okuliare a povedal:

„Na konci hodiny mi vysvetlite, prečo ste si presadli,“ a vložil prvosienky do kalamára s atramentom, pretože si medzitým zložil okuliare, aby videl na chlapcov. Tak zas nevidel na stôl.

A to je všetko o tých slonoch.

Ako sa Jana nezmestila do kože

DAGMAR WAGNEROVÁ

I.

Šušu!

Reči neslýchané!

Viete, čo sa stalo Jane?

Nezmestí sa do kože.

Nie a nie a nemôže.

Dupe, piští, modrá, stená vlastnej koži odrastená.

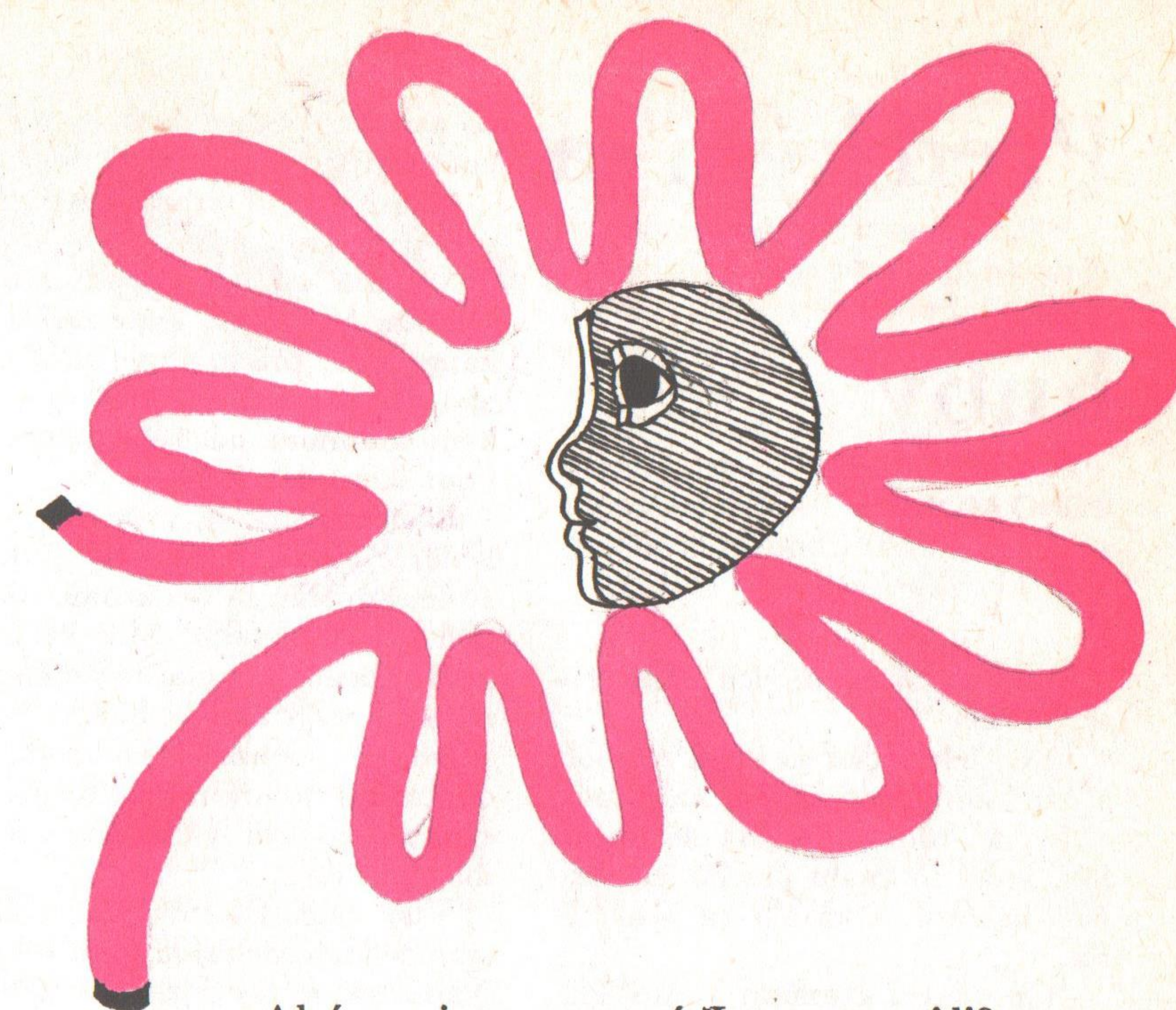
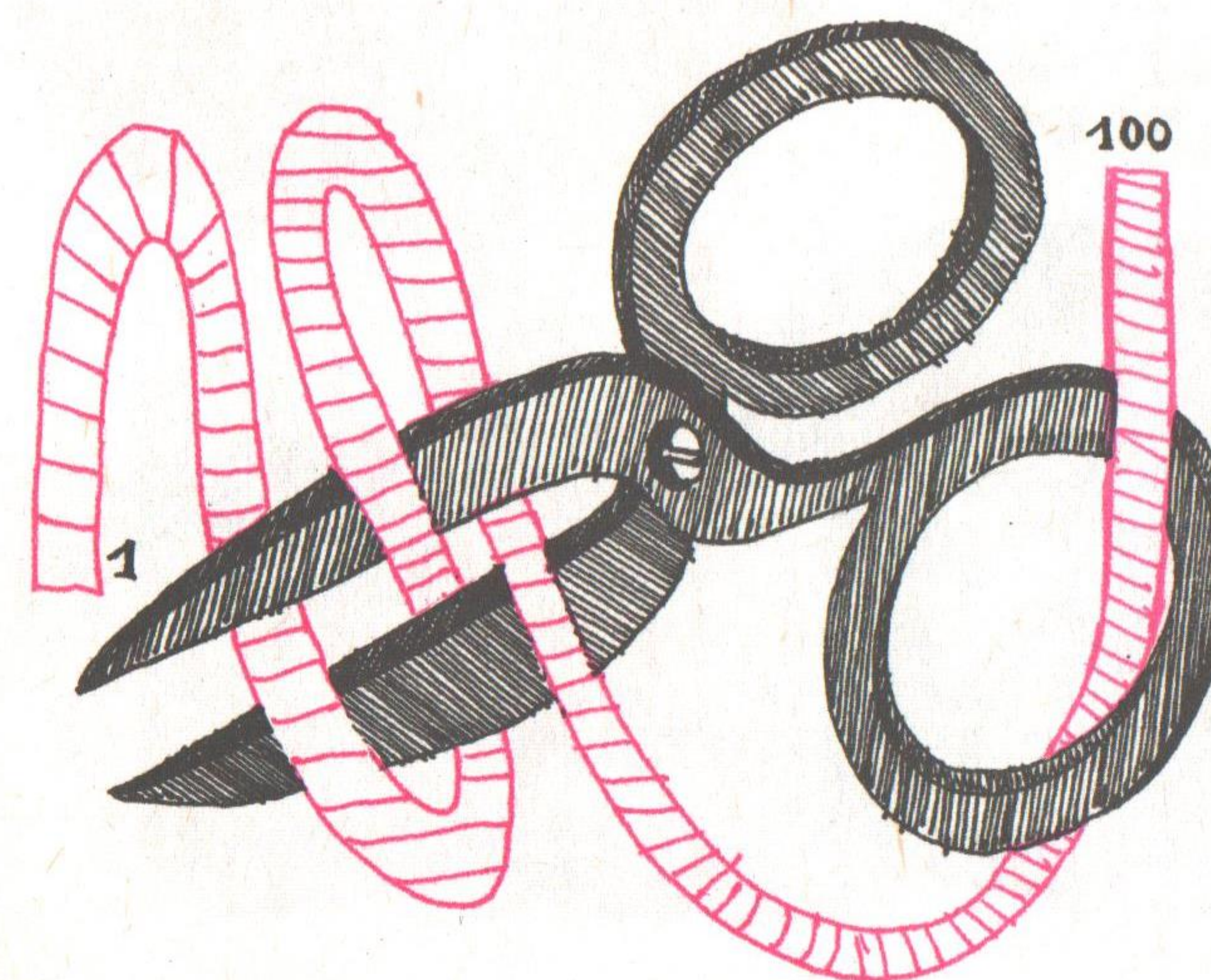
Nezmestí sa do kože.

Nie a nie a nemôže.

Zavolajme krajčírku!

Nech tú kožu nadšije

na dĺžku i na šírku, spustí, zväčší, povolí...

Aký majster spraví Jane po vôli?

Veľké šaty každý ľahko skrátí, aj samy sa zbehnú po vypratí. Ale z mini neušije maxi ani krajčír, čo sa zodral v praxi.

Beda! Koniec parády.

Kto tej Jane poradí?

II.

Nenarastie už bába v hodvábe a nezdĺži sa hodváb na bábe.

No koža sama rastie zázračne. Zverím vám tajnosť: cez deň nezačne.

Večer sa Jana do postele zloží, a keď sa vyspí — zas je v svojej koži.

Kým vyjde slnko, lopta guľatá, je koža na nej ako uliata.

Pred kým sa schovávajú huby

RUDO MORIC

Stalo sa to za mojich chlapčenských čias.

Otec-železničiar sa vrátil z roboty a oznámil: „Zajtra idem na huby.“

Myslel som si, že iba do našich hôr, ktoré už mám prechodené krížom-krážom. Ukázalo sa však, že nie.

„Idú viacerí kamaráti Vrútočania, pridali som sa k nim. Zaskočíme do Veličnej.“

Zastrihal som ušami. Veličná je rovno pod Tatrami.

„Zober ma so sebou, tatko.“

„Možno bude treba priveľa chodiť,“ namietal spočiatku otec. Napokon povedal, že aj tak by som mu

do zajtra uši objedol, aby som však potom nestenal a nefňukal.

Skoro ma to urazilo. Kdeže by som ja stenal a fňukal, há?

Výrazili sme včasným ranným vlakom. V jednom kupé našiel otec kamarátov, prisadli sme si. Kačica, ako sme nazývali lokomotívu s vysokým komínom, nás ťahala hore brehom skoro dve hodiny.

Konečne sme sa vysypali vo Veličnej z vlaku. A odrazu, čuduj sa svete, ani sme sa nenazdali, už sme boli s otcom sami. Milí kamaráti, keďže poznali tunajšie terény, sa nám vyparili ako vzduch. Otec sa bezradne poobzeral po okolí. Neodpusť si zahundrať, že Vrútočania si zaiste mysleli, že chalan by im bol iba na oštaru.

Vlak odišiel a my sme stáli na stanici a nevedeli sme, kam vykročiť. Napokon sa otec rozhodol: „Prejdeme tamtými lúkami, možno niečo nájdeme. Keď nie, vojdeme do smrečiny.“ Ani on sa neopovážal so mnou do strmých úbočí.

A tak sme šli. Otec s veľkým likovým košom na chrbte, ja s taškou v ruke. Ani otec, ani ja sme neverili, že ich naplníme.

Ale stalo sa, čo sme nečakali. Vo vysokej tráve, na machnatých kopčekoch i pod jalovcami sme začali nachádzať huby. Boli tam kozáky, rýdziky, ale aj hríby. Také lúčne s jasnejšími hlavičkami a vyššími a tenšími hlúbikmi. No také, aké bývajú na lúkach. Každú chvíľu sme sa zohýbali. Otec čistil huby nožikom a ukladal ich do koša, ktorý už neniesol na chrbte, ale v ruke. A kôš sa rýchlo plnil. Otec už nebol taký zamračený a bol aj zho-

vorčivejší. Už neľutoval, že ma zoberal so sebou. A keď sme mali pol koša, aj sa zasmial a povedal: „Ktohovie, či tamtí majú toľko, čo my.“

A len sme chodili lúkou sem i tam, pozorne sme obchádzali každý zamachnatený kopček, každú borievku, kry a stromčeky.

Keď bol kôš plný, otec ho položil pod vyhliadnutý smrečok, aby nemusel nosiť tú ťarchu. A ukladali sme do mojej tašky. Hríby, kozáky, rýdziky, pod smriečkami boli aj kuriatka a masliaky.

Otec vytiahol z blúzy hodinky a potom vraví: „Takto rýchlo som huby ešte nezbiehal.“ A pridali: „Mám dobrého pomocníka.“ To už bolo ako pochvala a mne veru padla dobre.

Potom sme vošli do smrečia. Bola to mladá hora, taká štanglovina. A tam, čuduj sa svete, samé hríby. Tieto však nemali jasné hlavičky, ale tmavohnedé, také, ako bývajú v smrečinách. Nestáli na vysokých nohách, hlúbiky mali ani súdky.

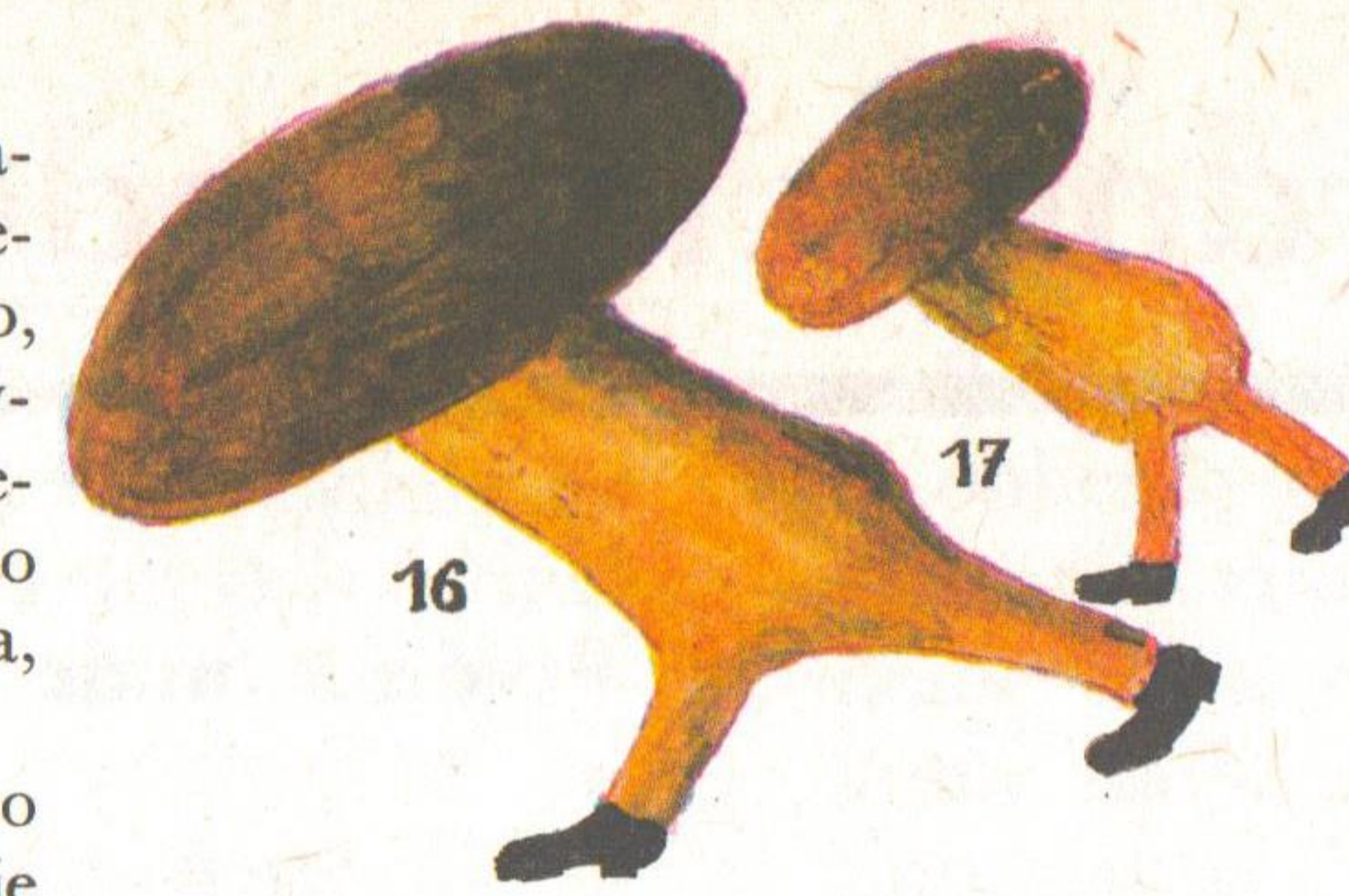
„Ohó,“ uveličene híkal otec. Hríby rástli v celých kolesách. Po desať, ba aj po viac na jednom mieste. Zdravé, mladučké. A kôš i taška plné. Čo teraz robiť? Otec vyzliekol blúzu a rozprestrel ju na zem. Začali sme hríby znášať do nej.

A hora nás čoraz štedrejšie obdaruovala. Už ani blúza nestačila. Vtedy sa otec rozhodol: „Vieš ty čo, chlapče?“ Hľadel som naňho veľkými očami. „Pôjdem po kôš, vysypeme tie lúčne a naplníme ho týmito svrčinovými. Ak nebude doplna, z kopy doložíme najkrajšie.“

Aj tak spravil. Pod jedným zo smrekov vyrástla kopa húb. A tie z blúzy putovali do koša. Za nimi ďalšie a ďalšie.

O chvíľu sa otec obrátil na spiatočnú cestu. Vyšli sme na lúku, otec trochu zhrbený pod ťarchou plného koša a mňa zas taška ťahala na jednu stranu. Ale za nič na svete by som ju nedal otcovi, hoci niekoľko ráz mi ju chcel vziať.

Slnce bolo iba na pol ceste k poludniu, keď sme dorazili k železničnej stanicičke. Času je ešte dosť, spiatočný vlak máme až po obede.

A tak sme sedeli, otec rozbalil chlieb, medzi ktorým bola zlatožltá praženica, a po dobrej robote nám veru chutilo.

Vrútočanov však nikde.

Už sme dávno zabudli na chlieb s praženicou, keď sa prvý vytiahol z hory. Za prvým druhý, tretí i štvrtý. Až teraz sme videli, že tamtí sa dali práve na opačnú stranu. Tam, kde hora bola najbližšie a hneď sa dvíhala do strmého svahu.

Po chvíli boli pri nás. Kráčali naľahko a videli sme im na tvárach mrzutosť. Ani jeden nemal v koši do polovičky.

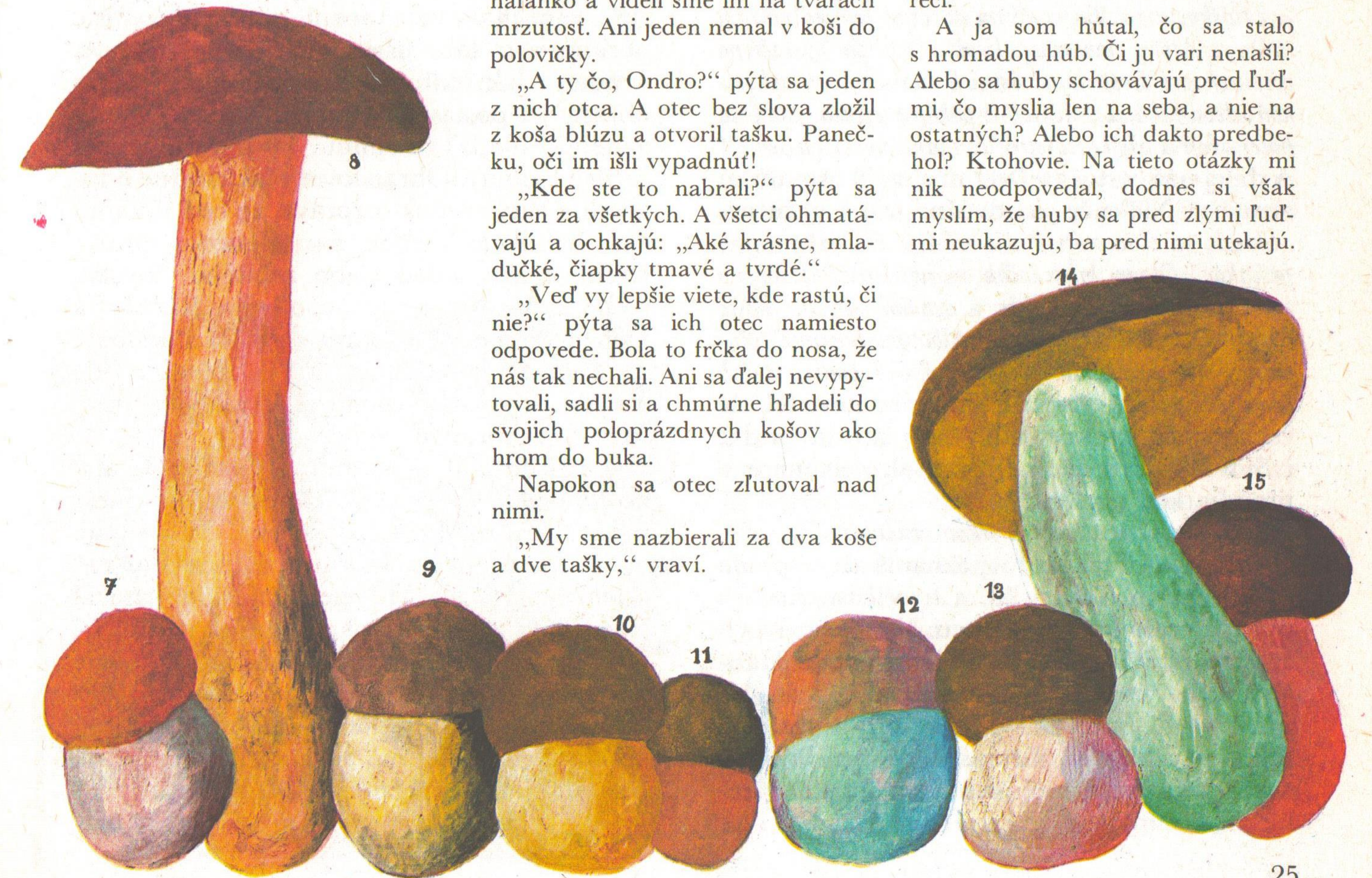
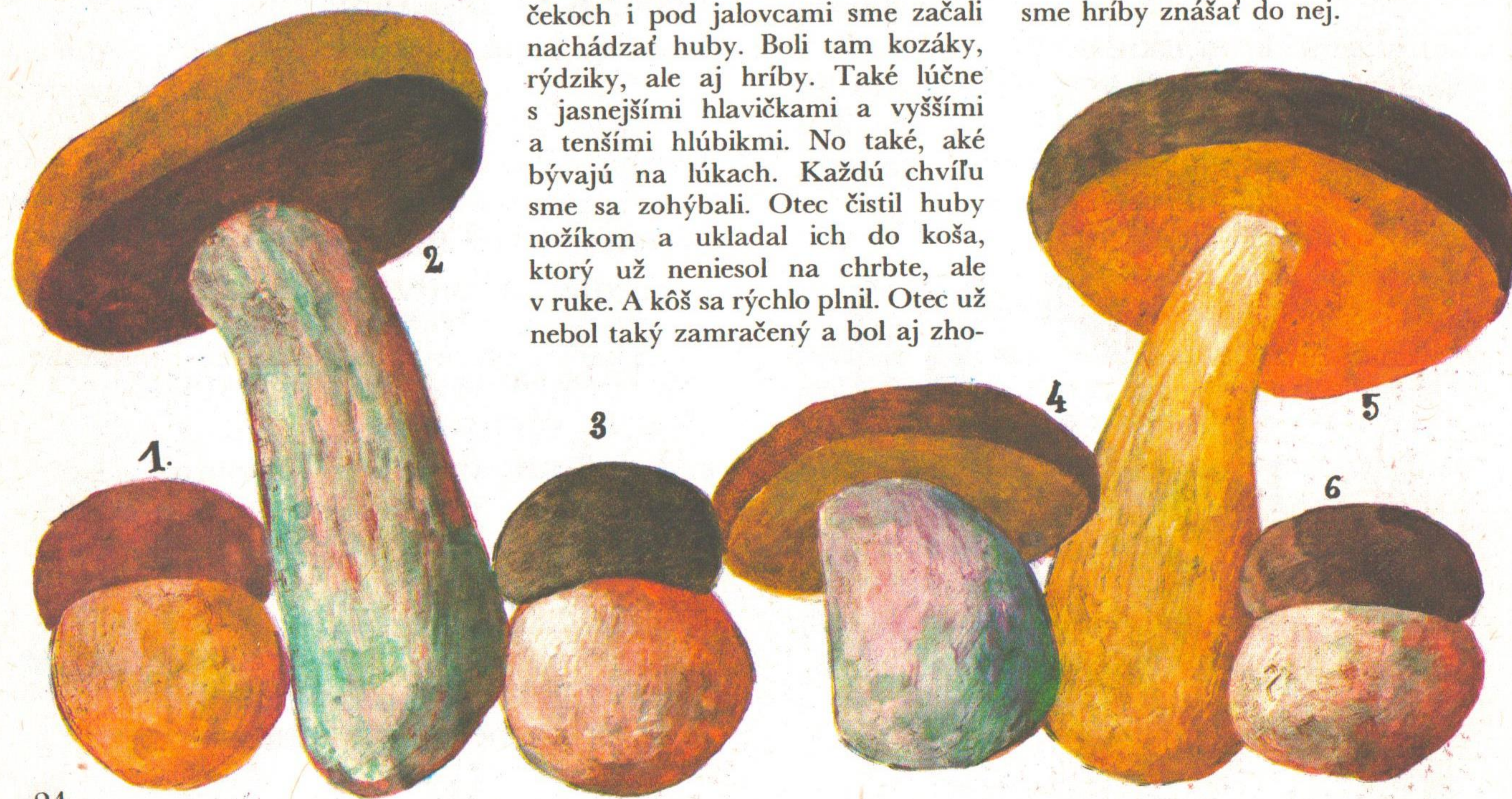
„A ty čo, Ondro?“ pýta sa jeden z nich otca. A otec bez slova zložil z koša blúzu a otvoril tašku. Panečku, oči im išli vypadnúť!

„Kde ste to nabrali?“ pýta sa jeden za všetkých. A všetci ohmatávajú a ochkajú: „Aké krásne, mladučké, čiapky tmavé a tvrdé.“

„Veď vy lepšie viete, kde rastú, či nie?“ pýta sa ich otec namiesto odpovede. Bola to frčka do nosa, že nás tak nechali. Ani sa ďalej nevypytovali, sadli si a chmúrne hľadeli do svojich poloprázdnych košov ako hrom do buka.

Napokon sa otec zľutoval nad nimi.

„My sme nazbierali za dva koše a dve tašky,“ vraví.

„A kdeže to všetko máte?“ zdvihol hlavu jeden z kamarátov.

„Najprv sme zbierali tamto na lúke, potom povyššie v smrečine. Lúčne sme vysypali na hromadu na kraji smrečiny.“ Pozrel na hodinky. „Času dosť, ak sa vám nelení, choďte si koše doplniť!“

Všetci vyskočili, schmatli koše a hybaj skoro behom cez lúku k horičke. Otec hľadel za nimi a usmieval sa pod fúzy.

Vrátili sa však s prázdnyimi rukami.

„Zopár sa ich tam povalovalo, ale kopy veru nebolo,“ vrčali, keď znova boli pri nás. A možno upodozrievali otca, že ich prehnal nadarmo, iste preto, že nás nechali samých.

„Bola tam kopa pekných húb,“ tvrdil otec. „Možno sa vám schovali.“

Potom sa už o hubách nehovorilo. Vlastne nehovorilo sa o ničom, lebo milým Vrútočanom nebolo do reči.

A ja som hútal, čo sa stalo s hromadou húb. Či ju vari nenašli? Alebo sa huby schovávajú pred ľuďmi, čo myslia len na seba, a nie na ostatných? Alebo ich dakto predbehol? Ktohovie. Na tieto otázky mi nik neodpovedal, dodnes si však myslím, že huby sa pred zlými ľuďmi neukazujú, ba pred nimi utekajú.

V tieni polmesiaca

Celých dvadsať rokov žil na sultánovom dvore v Carihrade francúzsky cestovateľ De la Brouckère. Keď sa ho doma pýtali, akí sú vlastne tí osmanskí Turci, odpovedal:

„Sú usilovní, zavčasu vstávajú a vedia využiť i z mála. Uspokojajú sa s mliekom, chlebom a so surovým — na slnku vysušeným mäsom, hroznom a s troškou syra. Ba stačí im dokonca len jediná hrst múky, z ktorej navaria polievku, a tá im vystačí na celý deň pre šiestich až ôsmich ľudí. Ak im ochorie kôň alebo tava, zabijú ich a pokojne zjedia. Spia na holej zemi a všetko šatstvo, čo majú, nosia na sebe.“ A ďalej náš cestovateľ veľmi chválil osmanskú armádu. Nielenže je odvážna, ale i ukrutná. „Skladá sa z dvestotisíc nie veľmi ťažko ozbrojených pešiakov. Okrem nich však majú Turci aj mnoho kresťanov, ktorí im musia v armáde slúžiť. Sú to Gréci, Bulhari, Makedónci, Albánci, Slovinci, Rumuni, Srbi a mnoho iných národov z podmanených krajín.“ A to ešte náš Francúz nevedel, že čoskoro sa k týmto národom musia pridať i Slováci. V jednom mal však celkom isto pravdu, keď napísal:

„Všetky tieto národy Turkov nenávidia.“

Pravdivosť takéhoto poznania sa vyplnila aj na našom Slovensku, a to v čase, keď sa rok 1529 schyľoval ku koncu. Na zápas dvoch kráľov, Jána Zápoľského a Ferdinanda Habsburského, začal bezprostredne doplňať slovenský ľud. Turci sa totiž zjavili aj u nás, aby robili poriadky v občianskej vojne. Pravda, také poriadky, ktoré vyhovovali predovšetkým im samým.

Prvé stretnutie

Už jeseň roku 1529 bola akási smutná. Prišla skoro a bola daždivá, blatistá a studená. Koncom septembra stáli turecké vojská už pod Viedňou. Sultán vyhlásil, že chce vo Viedni prezimovať a že na jeho rozhodnutí nikto nič nemôže zmeniť. Na jar vraj vytiahne a bude pochodovať do Nemecka, na Rýn. Európa sa po prvý raz otriasala strachom. Veď sultán mal k dispozícii dvestopäťdesiat-tisícovú, dobre vycvičenú armádu, pričom ju dopĺňalo tristo kanónov a mocná dunajská flotila. Každý veril, že sultánove plány sú už hotovou vecou, a v mnohých krajinách zavládla skutočná panika. Ferdinand Habsburský zanechal vo Viedni sotva desaťtisíc obrancov a sám ušiel, aby zháňal pomoc. Viedeň však tentoraz mala šťastie. Na čelo obrany sa postavil vynikajúci veliteľ, známy generál Mikuláš zo Salmu. Tridsať dní a nocí hrmeli kanóny. Obrancovia však udatne odolávali. Očitý svedok rozpráva, že keď si v tom čase šiel okolo Viedne, na vzdialenosť samostrelu si isto našiel alebo zabitého človeka, alebo koňa. No mesto nepoľavilo. Rýchlo sa blížila zima, ale aj správy, že Ferdinandovi sa podarilo pozháňať silnú armádu a ide Viedni na pomoc, donútili Turkov ustúpiť. Mesto sa ubránilo.

Turci odtiahli a pobrali sa pozdĺž Dunaja do Uhorska. Prišli až po Ostrihom, na dnešnú hranicu maďarsko-slovenskú. Tu sa mali obrátiť smerom na Budín a tiahnuť domov. Smederevský beg Mehmet však upozorňoval sultána, že vo vojsku panuje veľká nespokojnosť. Nielen preto, že Viedeň nedobyli, ale najmä preto, že sa vracajú bez koristi: bez zajatcov, dobytká a potravín. Vo vojsku vraj hrozí vzbura a tej možno predísť len tak, ak mu poskytnú lúpežné rabovačky. Našlo sa dosť takých, ktorí tvrdili, že tam, za Duna-

jom, na Slovensku je mnoho ľudnatých dedín, majetku a potravín. A sultána nebolo treba dvakrát presvedčať. Pešiakov a vozotajstvo nechal za Dunajom, no jazdecké oddiely sa valili ako kobyľky údoliami slovenských riek. Jedny šli po Pohroní a došli až po Hronský Beňadik, iné oddiely tiahli do Nitry až po Zlaté Moravce, iné zas pri Šintave preplávali Váh, dali sa smerom na Hlohovec, Piešťany a prišli až po Vrbové pri Novom Meste nad Váhom. Krajina stonala hrôzou. Kam Turci prišli, všade pálili, rabovali a chytali ľudí. Zostávali po nich len zhoreniská, spúšť a nárek tých, čo to prežili. Desaťtisíc ľudí z našej krajiny hnali Turci do zajatia.

Bolo to po prvý raz, čo sa náš ľud priamo stretol s osmanskou mocou. A bolo to stretnutie kruté, pustošivé, nezmyselné. Armáda sa pomstila na bezbrannom poddanskom ľude, ktorý za nič nemohol. Najsmutnejšia na tomto lúpežnom prepade Slovenska bola skutočnosť, že to bol len samučičký počiatok strastí a útrap. Neuplynul totiž ani celý rok, a turecká zástava s polmesiacom a hviezdou sa znova hnala cez našu krajinu.

Turecký vojenský tábor.

Smutné Vianoce roku 1530

Ferdinand, keď sa ako-tak spamätal z obliehania Viedne, pokúsil sa potrestať hlavného vinníka Jána Zápoľského. Ten však nemeškal a vypravil rýchlych poslov k Turkom, žiadajúc o pomoc. A tí veru nelenili. Spomenuli si na tučnú korisť zo Slovenska, a tak sa belehradský beg, ktorý bol pomocou poverený, hnal popri Dunaji k Budínu. Cisárske vojská, keď videli, ako sa mocné turecké voje ženú na nich, rozhodli sa pre rýchly ústup. A to taký, že nestačili ani zbalit stany a naložiť delá. Ba nechali tam aj chorých či ranených vojakov.

Turci triumfovali, spokojný bol i kráľ Ján Zápoľský. Vojna sa však neskončila. Veliteľ Bosny Usreff a veliteľ Hercegoviny Amurat — teda velitelia dvoch provincií podriadených Turkom — sa rozhodli znova vpadnúť na Slovensko. Tentoraz to išlo ešte ľahšie. Udreli také tuhé mrazy, že Dunaj celý zamrzol. Odpadli teda starosti s prepravou vojska a koní. A tak širu krajinu medzi riekami Nitra a Hron čoskoro zaplavili turecké vojenské horďy. Hnali sa sťa víchor od dediny k dedine, vyhýbajúc sa opevneným mestám a hradom. Lúpili a pálili všetko, čo im prišlo do cesty.

Keď Amurat pritiahol až k mestečku Bojnici, našiel ulice a domy prázdne, akoby všetko vymrelo. Až neskôr zistil, že obyvateľstvo sa utiahlo do mocného bojnického hradu. Nenamáhal sa jeho dobýjaním. Kde sa len dalo, nechal naložiť drevo, polial ho smolou a hrad zapálil. Bolo to krik, hrôzy a stenania. A ešte sa celkom neuspokojil. Chýbala mu korisť. A tak sa od akýchsi zajatých ľudí mučením dozvedel, kde v horách ukryli Bojničania dobytok.

Lúpežný vpád na Slovensko roku 1530 sa stal práve v čase, keď sa náš ľud chystal osláviť najkrajšie sviatky roka — Vianoce. A tak sa mnohí namiesto toho, aby zasadli k štedrovečernému stolu s makovými opekancami, prosnou kašou a dobrou kapustnicou, vliekli do tureckej krajiny. Najťažšie

tento údel znášali deti. Nielen preto, že im Turci pokazili Vianoce. To by bolo to najmenšie zlo.

Deti boli medzi zajatcami najvyhľadávanejším „tovarom“. Osmanský štát ich totiž veľmi potreboval.

Janičiari

Všade tam, kam vkročila osmanská moc, uložila obyvateľstvu nesmierne množstvo daní. Medzi nimi ako najukrutnejšia sa pociťovala „daň v deťoch“. Spočívala v tom, že podriadené obyvateľstvo v istých časových obdobiach muselo poslať sultánovi ako „daň“ každé desiate, inokedy až každé siedme, či šieste narodené dieťa. Takéto deti posielali do Carihradu, do sultánovho sídla. Popri „daňových“ deťoch posielali sem aj všetky deti, ktoré osmanské vojská pochytili pri lúpežných prepadoch.

V Carihrade Turci deti roztriedili. Záujem bol najmä o zdravých a mocných chlapcov. Tých dali do osobitnej vojenskej školy, ktorá vychovávala dorast pre príslovečnú janičiarsku armádu. Bola to prvá armáda na svete, zložená z vojakov z povolania. Chlapcov pre túto armádu vychovávali tak, že im vtĺkali do hlavy, že sú vyvolenými občanmi krajiny, že sú jej elitou a ich jedinou životnou povinnosťou je vojensky slúžiť sultánovi. Nesmeli sa ženiť, nesmeli mať nijaký majetok. Len to, čo nosia na sebe a so sebou. Boli vychovávaní ako tvrdí a krutí bojovníci, pre ktorých neplatia nijaké ľudské zväzky a city. Ich priateľom, ich rodinou, ich všetkým — boli janičiarske vojská. Jedinou dôstojnou smrťou bola pre nich smrť na bojovom poli, smrť za sultána.

Ani sa nečudujme, že keď takéto vojská vpadli k nám na Slovensko, zostávala po nich iba spúšť a nárek. Pritom každý vedel, že to nie sú skutoční Turci, ale len v ich duchu vychovaní cudzí mladí ľudia. Zrejme vtedy vzniklo naše ľudové úslovie, ktoré sa zachovalo až dodnes: „Horší poturčenec od Turka.“

Začína sa púť do tureckého zajatia.

O tom, ako putovali zajaté slovenské deti do Carihradu, rozpráva zas prekrásna slovenská ľudová balada, ktorá príznačne začína svoje rozprávanie:

*Rabovali Turci až do Bielej Hory,
zvolenskej richtárke dve deti zajali.
Šudy Katarínku do hintova dali,
Šudy Tomášika pod koč uviazali.*

Budínsky pašalík

Občianska vojna medzi Jánom Zápoľským a Ferdinandom Habsburským bola dlhá, vyčerpávajúca. Každý, kto sa na tento úmorný zápas díval z boku, musel jasne vidieť, že neprináša osoh ani jednému z kandidátov, ale že zo situácie ťažia najmä Turci. Ján spoznal, že Slovensko, ktoré mohlo byť základom jeho moci, pevne drží Ferdinand, a bez cudzej pomoci nie je schopný mu ho vyrvať. Ferdinand zas pocítil, že občiansku vojnu v Uhorsku nemožno rozhodnúť len za cudzie, žoldnierske peniaze. Presvedčil sa, že bez

domácej uhorskej šľachty to nie je možné, ale ani trvalé. Obaja preto hľadali cestu k tomu, aby sa nejako uzmierili. Po zložitých rokovaníach sa zišla mierová konferencia v ďalekom rumunskom Oradeu Mare, ktorý Slováci odpradávná volali Veľký Varadín. Zložitá reč paragrafov sa dala vyložiť tak, že obaja králi Uhorska si ponechávajú územia, ktoré dovtedy držali. K zmene má dôjsť až po smrti Jána Zápoľského. Ten, keďže nemal nijakých potomkov, sa rozhodol, že svoju časť kráľovstva prepustí po smrti Ferdinandovi. Obe stránky všetko dôkladne prekontrolovali, podpísali zmluvy a problém sa zdal byť vyriešený.

Tesne pred smrťou sa však Jánovi Zápoľskému narodil už nikým neočakávaný syn. Dali mu meno Ján Žigmund. Turci čakali len na to. Beztak si mysleli, že obaja králi uzavreli mier na ich úkor. Sám sultán Sulejman pritiahol s obrovskou armádou, aby vystúpil na obranu dedičstva Jána Zápoľského. Dobil Budín a už sa odtiaľ ani nepohol. Vyhlásil dnešné Maďarsko za svoju krajinu, usadil tu

svojho správcu — pašu a celú oblasť nazval Pašalík budínsky. Sedmohradsko ponechal v rukách Zápoľského syna na léno. No a Ferdinandovi zostal zvyšok, z ktorého najväčšiu časť tvorilo naše Slovensko. Bratislava sa stala hlavným mestom tohto okliešteného „uhorského kráľovstva“. Odvtedy sa v bratislavskom martinskom dome korunovali uhorskí králi. Slovensko tak zastupovalo na dlhý čas celé Uhorsko.

Sláva mala však i svoju tienistú stránku. Náš ľud dostal nového suseda — nepriateľského, ukrutného. A s ním musel žiť vyše stopäťdesiat rokov. Boli to roky smutné, na ktoré sa len tak ľahko nespomína. Nastupuje doba nielen hrozného utrpenia, ale súčasne aj doba veľkých hrdinstiev slovenského ľudu, ktorý sa podujal brániť svoj dom, svoju rodinu, svoju dedinu, svoj kraj a svoju vlasť.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

Abeceda šantí, stvára figle, žarty... Zavše z tej radosti písmeniek vznikne slovo-zlomjazyk a sadzači, korektori a redaktori sa chytajú za hlavu, čo si s takým zázrakom počnú čitatelia. Našťastie v knižkách a časopisoch sa takéto veci nestávajú často. Pozorným čítaním pri výrobe knihy mnohí abecedu krotia. „Keby ona skákala a šantila ako šafo, všetko by sa pomiešalo. Ix-myks-a už by bol kiks.“

Ibaže sú aj ľudia celkom iní — najšťastnejší vtedy, keď je všetko okolo nich také, aké ešte nebolo: básnici.

Keď si vzal abecedu do hlavy Štefan Moravčík, stali sa pekné veci: pred dvoma rokmi štartovala *Raketa so zlatým chvostom*. Jej dráhu nezaznamenali svetové observatóriá, ale čitatelia hneď zistili, že v slovenskej

Jeseň

*Chutné jabĺčka, šťavnaté hrušky,
strapce hrozna bohaté,
babie leto, pavúky a mušky,
šarkany na špagáte,
zlatožltých listov kopa celá,
červených listov záveje,
zelených listov nie je veľa.
To všetko jeseň je.*

Zuzana Kohútová,
Malacky

poézii pre deti žiari pozoruhodná knižka. Sú v nej básnické obrazy i obrazy z básní (nezabudni sa presvedčiť!) a také vrúcne verše o domove, básnikovom rodnom Záhorí, že i tebe čosi neznáme a teplučké zahorí pri srdci. Navyše nás knižka preslávila aj za hranicami. Za obrázky a vtipnú grafickú úpravu Dezidera Tótha získala ocenenie na Medzinárodnej výstave kníh v Lipsku.

A básnikova radosť zo štartu? Knižka, kde *Abeceda šantí*. Kto ju chce čítať, musí poznať písmenká i číslice — ale možno práve preto ju čoskoro prečíta aj šikovnejší prvák. Nájdeš tam básničku o skoro každom písmenku i celú abecedu v jedinej básničke. Jednoducho: výmyselná knižka od A do Z.

Nieкто lúska písmenká, iný lúšti hádanky, nieкто podrastie, keď dostane na krk kľúčik, iný rastie radšej od buchiet. Ale buchty veselo delí aj básnik: „Tebe táto, tebe tá, tebe buchta do chrbta!“ A k buchťám pridá pravdaže aj kľúčik. Od *Jána Turana* dostali deti *Kľúčik* už pred niekoľkými rokmi — bola to rovnomenná kniha básní, z ktorých napríklad Papagáj Ara a Mikino a Maja prešli aj košickou Zlatou bránou.

V najnovšej knižke Ján Turan zasa rozdáva. Buchty podelil a delí ďalej *Ryby ja, raky ty*. Najlepšie sa však má Nanukový Ivan a psíky. Veď vieš — išli psíky z Novej Vsi, dostali chuť na pepsi... Ibaže bez práce nie sú koláče, hoci v knižke sa to vraví inak. „Zahádam ti hádku, milý bratku, a ty mi odpovieš poporiadku“. Hádaniek je v knižke veľa. Ak uhádneš, Ján Turan sa poteší, že sa mu hádanka podarila, a ty sa potešíš, že sa ti ju podarilo uhádnuť. A vieš, že sa môžete podeliť do tretice? Radosť on, radosť ty.

Magda Baloghová

Zahádam Ti hádku

JOZEF PAVLOVIČ

ŽELEZNÝM MOSTOM

*železný tátoš uháňa,
dymovým chvostom
ustavične sa oháňa.
Čo je to?*

SPINKÁ STRÝKO,

*spinká strynká,
a tá skrinka
len si pinká.
Čo je to?*

LETÍ CESTOU STÁDO KONÍ,

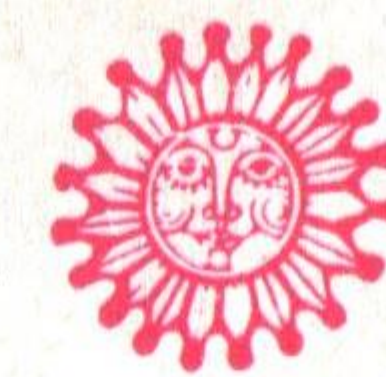
*podkoviienka nezazvoní.
Čudné stádo cestou kluše,
jedno telo, štyri duše.
Čo je to?*

Odpovede posielajte do 15. novembra na korešpondenčnom lístku s uvedením presnej adresy a veku. Do zberovania zaradíme každého, kto odpovie správne aspoň na dve hádanky. Trom výhercom pošleme peknú knihu.

Správne odpovede z 1. čísla: Hruška, mrkva a petržlen, zelená paprika.

Knihu vyhrávajú: Vlastimil Olejka, Nitrica; Peter Laurinec, Nové Vozokany; Juraj Kiss, Bratislava.

Zápisník Slniečka

Medaila Hansa Christiana Andersena. Na tohtoročnom 18. kongrese IBBY, ktorý sa konal v septembri v Londýne, získali najvyššie svetové ocenenie za tvorbu pre deti a mládež brazílska spisovateľka Lygia Nunez a poľský ilustrátor Zbyszek Richlicki. Na kongrese sa dostalo pocty i slovenskému spisovateľovi Jánovi Navrátilovi, ktorého najvýznamnejšie dielo — *Lampáš malého plavčíka* zapísali na Čestnú listinu H. Ch. Andersena. Po Cene vydavateľstva Mladé letá a Cene Janusza Korczaka je to už tretie ocenenie, ktoré toto dielo získalo.

Nová Studnička. Vydavateľstvo Mladé letá už niekoľko rokov pravidelne vydáva výbery z diela slovenských autorov určených deťom predškolského a mladšieho školského veku. V edícii, ktorá má názov *Studnička*, dosiaľ vyšli výbery z tvorby Kristy Bendovej, Márie Ďuričkovej, Eleny Čepčekovej, Márie Haštovej a Ruda Morica. V súčasnosti redaktorka edície Mária Števková pripravuje do tlače výber z diela Jozefa Pavloviča, ktorý jeho zostavovateľka Magda Baloghová nazvala *Košiček*.

Výstava. Vo výstavných priestoroch *Detskej knihy* v Bratislave uskutočnila sa v druhej polovici októbra výstava umelecko-náučnej literatúry,

ktorá vyšla v Mladých letách v rokoch 1972-1982. Na výstave si mohli účastníci prezrieť celé edície ako i najhodnotnejšie diela jednotlivých tvorcov tejto významnej zložky slovesnej tvorby pre deti a mládež.

Cena Ľudovíta Štúra. Pri príležitosti Dňa tlače, rozhlasu a televízie udelilo Predsedníctvo Slovenskej národnej rady novinársku cenu Ľudovíta Štúra za rok 1982 redaktorky Čs. rozhlasu v Bratislave Anne Klímovej. V tejto súvislosti pripomíname, že to bola práve najnovšia laureátka najvyššieho novinárskeho ocenenia na Slovensku, ktorá ako redaktorka stála pri zrode dosiaľ najrozsiahlšieho a najpopulárnejšieho rozhlasového rozprávkového cyklu *Osmijankove rozprávky*, ktorému neskôr jeho autorka Krista Bendová dala i knižnú podobu.

Z práce Čs. sekcie Medzinárodného združenia pre detskú knihu. Začiatkom októbra zišiel sa Federálny koordináčny výbor Čs. sekcie IBBY a prerokoval závery 18. kongresu tejto medzinárodnej organizácie. Zároveň sa oboznámil so zameraním 19. kongresu, ktorý sa bude konať o dva roky na Cypre. Jeho témou má byť *Detská literatúra v treťom svete*.

Ivan Popovič — humoresky. Pod týmto názvom usporiadala v septembri Galéria hlavného mesta SSR Bratislavy v oddelení Galéria dieťaťa výstavu ilustrácií a návrhov Ivana Popoviča pre kreslené detské filmy. Scenár výstavy bol pripravený tak, aby detskí diváci prostredníctvom rozkreslených postavičiek videli, čo je kreslený film a ako vzniká pohyb jeho figúrok. Súčasťou tejto zaujímavej výstavy, ktorou Galéria dieťaťa pokračuje vo svojom chvályhod-

nom zoznamovaní detí s výtvarným umením, bola i beseda s autorom.

Vietnamské rozprávky po slovensky. Pracovník Slovenskej akadémie vied dr. Ján Múčka odovzdal Mladým letám preklad vietnamských rozprávok. Rozprávky, preložené priamo z vietnamčiny, vyjdú v roku 1984.

Ježkovci na televíznej obrazovke. V dramaturgii Vladimíra Predmerského pripravuje Čs. televízia Bratislava televízny prepis zvieracej rozprávky Martina Hranku Ježkovci. Toto klasické dielo slovenskej detskej literatúry vyšlo po prvý raz roku 1930. Odvtedy patrí k základnému čitateľskému fondu slovenských detí.

Porada o bibliografiách. Začiatkom októbra uskutočnilo sa v Turčianskych Tepliciach zasadnutie Koordináčnej rady pre prácu s deťmi a mládežou pri Matici slovenskej. Hlavnou témou porady bol stav bibliografickej tvorby zameranej na detskú literatúru.

Národný umelec Bohumil Říha deťom. V Galérii pražského vydavateľstva Albatros uskutočnila sa prehliadka rozsiahleho literárneho diela národného umelca a nositeľa Medaily H. Ch. Andersena Bohumila Říhu. „Hlboká úcta, citlivosť, zásadovosť a zodpovednosť, s akou národný umelec Bohumil Říha píše svoje posolstvo detskému čitateľovi,“ povedal pri otvorení výstavy vedúci tajomník Zväzu českých spisovateľov B. Nohejl, „je práve tou životodarnou silou, ktorá nastoľuje nové, náročnejšie kritériá pre tvorbu detskej literatúry a zabezpečuje tejto literatúre rešpekt nielen doma, ale aj za hranicami našej vlasti.“

zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia. RČ 13/7

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klincková 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor

Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriassy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

1) Na projekci cestáck
do Indie som poznal
jedniho cloveka

Car-o Dejnik,
Acsi ma!

2) Najprv som si myslel,
Keď je architekt, že
nosi prerobovaný projekt.
Ale bol to lietajúci
koberec.

Lietadlo na
KOBERCOVY
POHON
Piv a KRESLI O ZIMKA

4) Mój priateľ
býval v horskej
samose...

... a ponúkol mi
podnájom, ktorý som
s vdakovou prijmal.

5) Poznal som,
že je humanista.
Mal jedinu túžbu:
AKO POMÔCŤ
LUDOM?

6) Keď som
mu povedal,
aké sú na svete
energetické problémy,
veľmi ho to dojala.

7) Spoločnými
silami sme vymysleli
ACSI

8) Car-o Dejnik
ská ďalšie lietajúce
koberec na nástroji
podobnom HARFE. Tá
a vyludzuje pri som
krasne, sklivoé indické
melodie.

9) Za vynález kobercového
lietadla sme dostali
Nobelovu cenu.
Kúsok pošleme
aj Vám, deťi.

Staré
letenky:
DARMA
Nové
letenky:
ZDARMA

POZOR!
Kolmoj šerá
a prístav!

Bravské Cistermy
nerozvádzajú uš
benzin.

Typický letecký
mechanik

